

دائرة المعارف تاريفى

فرهنگ نامه مؤلفان اسلامى

جلد سوم

«قرن پنجم هجرى»

گيرھى از پژوہشگران

پژوہشگاه علوم و فرهنگ اسلامى

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

فرهنگ نامه مؤلفان اسلامی

جلد سوم «قرن پنجم هجری»

گروهی از پژوهشگران

ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
تهیه: پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (ع)
سرپرستار: محمدباقر انصاری
ویراستار: فاطمه رجبی بهشت آباد
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
چاپ اول: پاییز ۱۳۹۶
شمارگان: ۱۱۰۰
قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان
زمان: ۱۵۴؛ مسلسل: ۶۸۱

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: قم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
تلفن و دورنگار: ۰۲۵-۳۷۸۳۲۸۳۳؛ ص.ب: ۳۶۸۵/۳۶۸۸؛ پ.س: ۳۷۱۵۶۱۶۵۹۱
مراکز پخش: ۱. قم، میدان شهدا، تلفن و دورنگار ۰۲۵-۳۶۸۳۲۸۳۳
۲. تهران، خیابان انقلاب، روبروی درب دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده طبقه همکف، تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۵۱۵۳۴
وب گاه: www.pub.isca.ac.ir؛ رایانامه: n.shr@isca.ac.ir
فروشگاه مجازی نشر: www.shop.isca.ac.ir؛ فروشگاه نشر دیجیتال: www.pajrohaan.ir

عنوان نام پدیدآور:	فرهنگ نامه مؤلفان اسلامی: جلد سوم قرن پنجم هجری / تألیف گروهی از پژوهشگران؛ تهیه پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (ع)
مشخصات نشر:	قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری:	ج:
شابک:	.. (دوره): .. (ج ۳): ۴۴۰ ص: ۳۵۰۰۰۰ ریال:
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	فهرست نویسی بر اساس جلد دوم، ۱۳۹۶ (فیا)
یادداشت:	کتابنامه
مدرجات:	ج ۲. قرن چهارم هجری - ج ۳. قرن پنجم هجری
موضوع:	نویسندگان مسلمان - کتابشناسی
موضوع:	نویسندگان مسلمان - سرگذشتنامه
موضوع:	اسلام - کتابشناسی
شناسه افزوده:	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (ع)
ردیفی کنگره:	۱۳۹۶ ق ۵ الف ی / ۷۸۲۵ / ۱۳۰۰
ردیفی دیوبی:	۰۱۶ / ۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی:	۴۸۹۶۹۷۱

همکاران فرهنگ نامه مؤلفان اسلامی

ارزیابی، پژوهش و تدوین

محمد غفوری

مدیر پروژه:

پیشنهاد پروژه و ناظر اولیه: قدرت الله رضائزاد

پژوهش و تدوین: ابراهیم اسفندیاری

احسان آذرکمند

اسماعیل اسماعیلی

حسن جعفری پور

رضا جعفری نوقاب

سید محمد علوی

سید محمد علی حسینی اسرمی

سید محمد حسین میر عبداللہی

سید محمد حسینی عربی

طاہر رحمانی

عبدالعلی بفری

قہرمان کرمی

گلشاد حیدری

محمد غفوری

محمد جعفر مرادی

محمود ہیثی

مرتضی نجفی

مصطفی صادقی

معصومه اخلاقی

مصطفی صادقی تدوین

ارزیاب:

علی اکبر امامی حجتی

سید رسول کاظمی نسب

سعید نجفی

پازینی و مقابله:

محمد باقر انصاری سرویراستار

فاطمہ رجبی بهشت آباد

ویرایش:

رمضانعلی قربانی

مهدی بنی حسن

مصطفی عسکری

امور فنی:

صفحه آرا

حروف نگار

حروف نگار

فهرست

سخنی یا خواننده	۲۷	ابراهیم - مَنکیری (م ۴۷۴هـ)	۴۰
مقدمه	۲۹	ابراهیم - نقاش (م ۴۹۳هـ)	۴۰
ابراهیم - ایاتی (زنده در نیمه نخست قرن پنجم هجری)	۳۳	ابراهیم - هَمْدانی (م حدود ۴۷۵هـ)	۴۱
ابراهیم - اسفراینی (م ۴۱۸هـ)	۳۳	ابراهیم - یمامی (م زنده حدود ۴۳۸هـ)	۴۱
ابراهیم - بدیل (قرن ۵هـ)	۳۴	ابن یون - عمانی (م ۴۳۰هـ)	۴۱
ابراهیم - تونی (م ۴۵۹هـ)	۳۴	ابن یون - یونانی	۴۱
ابراهیم - حَبَّال (۳۹۱-۴۸۲هـ)	۳۴	ابن یون - رئیس الروسا	۴۱
ابراهیم - خُصری (۳۹۰-۴۵۳هـ)	۳۵	ابن ابی العلاء	۴۱
ابراهیم - دمشقی (م ۴۰۱هـ)	۳۵	ابن ابی الجلیل	۴۱
ابراهیم - زهری (۳۷۱-۴۳۵هـ)	۳۶	ابن ابی الحصینه	۴۱
ابراهیم - زهری (۳۷۱-۴۳۵هـ)	۳۶	ابن ابی الرجال	۴۱
ابراهیم - زهری (۳۵۲-۴۴۱هـ)	۳۶	ابن ابی الفوارس	۴۱
ابراهیم - شیرازی (۳۹۳-۴۷۶هـ)	۳۶	ابن ابی الموتی	۴۱
ابراهیم - طباطبایی (زنده در سال ۴۷۹هـ)	۳۷	ابن ابی الهول	۴۱
ابراهیم - طرابلسی (م حدود ۴۷۰هـ)	۳۸	ابن ابی حائط	۴۱
ابراهیم - طلیطلی (۳۵۲-۴۰۲هـ)	۳۸	ابن ابی صادق	۴۲
ابراهیم - علوی (۴۴۳-۴۶۶هـ)	۳۹	ابن ابی صفره	۴۲
ابراهیم - مطهری (حدود ۳۶۰-۴۵۸هـ)	۳۹	ابن ابی صفره	۴۲
ابراهیم - معافری (م ۴۴۳هـ)	۳۹	ابن ابی صقر	۴۲
		ابن ابی صقر	۴۲

۴۲	ابن بیع	۴۲	ابن ابی طیب
۴۲	ابن تثنائی	۴۲	ابن ابی عبده
۴۲	ابن جبان	۴۲	ابن ابی عقامه
۴۲	ابن جبان	۴۲	ابن ابی علان
۴۲	ابن جبرول	۴۲	ابن ابی قره
۴۲	ابن جراح	۴۲	ابن ابی کامل
۴۲	ابن جزله	۴۲	ابن اسد
۴۲	ابن جمیع	۴۲	ابن اسلمی
۴۲	ابن جوزی	۴۲	ابن اشناس
۴۲	ابن جهضم	۴۲	ابن اشیری
۴۲	ابن جمهور	۴۲	ابن اصفر
۴۲	ابن حاجب نعمان	۴۲	ابن اعین - زریبی (قرن ۵هـ)
۴۲	ابن حداد	۴۲	ابن افطس
۴۲	ابن حذاء	۴۲	ابن البیع
۴۲	ابن حزم	۴۲	ابن الحاج
۴۲	ابن حنول	۴۲	ابن یاشاذ
۴۲	ابن حلوانی	۴۲	ابن یابک
۴۲	ابن حمامه	۴۲	ابن بادیس
۴۳	ابن حمای	۴۲	ابن یاقلانی
۴۳	ابن حمای	۴۲	ابن یاکویه
۴۳	ابن حمصه	۴۲	ابن بختویه
۴۳	ابن حنط	۴۲	ابن بختیشوع
۴۳	ابن حی	۴۲	ابن براج
۴۳	ابن حیان	۴۲	ابن برنیه
۴۳	ابن حیوس	۴۲	ابن بسری
۴۳	ابن خاضبه	۴۲	ابن بشران
۴۳	ابن خاله	۴۲	ابن بصری
۴۳	ابن خزرج	۴۲	ابن بطال
۴۳	ابن خُشنام	۴۲	ابن بطلان
۴۳	ابن خطیب	۴۲	ابن بقونش
۴۳	ابن خمار	۴۲	ابن بناء
۴۳	ابن دباس	۴۲	ابن یودی
۴۳	ابن دراج	۴۲	ابن بیاز

۴۳	ابن صابونی	۴۳	ابن دوست
۴۳	ابن صابیونی	۴۳	ابن دهان
۴۳	ابن صاعد	۴۳	ابن دینوری
۴۳	ابن صباغ	۴۳	ابن دُئین
۴۳	ابن صباغ	۴۳	ابن ذهبی
۴۳	ابن صدر	۴۳	ابن رامین
۴۳	ابن صفار	۴۳	ابن رییب
۴۳	ابن صوفی	۴۳	ابن رشان
۴۳	ابن صوفی	۴۳	ابن رشیق
۴۳	ابن ضابط	۴۳	ابن رضوان
۴۳	ابن طباطبا	۴۳	ابن رمیلی
۴۳	ابن طحان	۴۳	ابن زرعه
۴۳	ابن طلاع	۴۳	ابن زرقه
۴۳	ابن طنیزی	۴۳	ابن زفان
۴۳	ابن طوق	۴۳	ابن زنجویه
۴۳	ابن طیب	۴۳	ابن زیدون
۴۳	ابن طیب	۴۳	ابن زیله
۴۳	ابن ظریف	۴۳	ابن سراج
۴۴	ابن عبد البر	۴۳	ابن سراج
۴۴	ابن عبد الله	۴۳	ابن سراقه
۴۴	ابن عبدکبه	۴۳	ابن سعدون
۴۴	ابن عشاری	۴۳	ابن سماک
۴۴	ابن عقیف	۴۳	ابن سمان
۴۴	ابن علاله	۴۳	ابن سمح
۴۴	ابن عمار	۴۳	ابن سمنانی
۴۴	ابن غربالی	۴۳	ابن سنان
۴۴	ابن غریق	۴۳	ابن سیده
۴۴	ابن غلبون	۴۳	ابن شاذان
۴۴	ابن فحام	۴۳	ابن شاذان
۴۴	ابن فخار	۴۳	ابن شبراق
۴۴	ابن فرار	۴۳	ابن شراره
۴۴	ابن فراء	۴۳	ابن شرف
۴۴	ابن فرضی	۴۳	ابن شکروه

۴۴	ابن مغازلی	۴۴	ابن فطیس
۴۴	ابن مغربی	۴۴	ابن فلاس
۴۴	ابن مقدر	۴۴	ابن فلکی
۴۴	ابن منده	۴۴	ابن فنجویه
۴۴	ابن منیره	۴۴	ابن فورجه
۴۴	ابن مهلبیه	۴۴	ابن فورک
۴۴	ابن ناقیا	۴۴	ابن قابسی
۴۴	ابن نباته	۴۴	ابن قزبال
۴۴	ابن نجاح	۴۴	ابن کتانی
۴۴	ابن نجار	۴۴	ابن کج
۴۴	ابن نحاس	۴۴	ابن کرامه
۴۴	ابن نظیف	۴۴	ابن کمونه
۴۴	ابن وافد	۴۴	ابن کوچک
۴۴	ابن وراق	۴۴	ابن کوفی
۴۴	ابن هندو	۴۴	ابن لیان
۴۴	ابن هیثم	۴۴	ابن لیان
۴۵	ابوالخیر - حلبی (م ۵۴۹۰هـ)	۴۴	ابن لجاش
۴۵	ابوالصلا - حلبی	۴۴	ابن لجام
۴۵	ابوالعلم - طبری	۴۴	ابن لونقه
۴۵	ابوالفضل - سی	۴۴	ابن ماکولا
۴۵	ابوالقاسم فردوسی	۴۴	ابن ماکولا
۴۵	ابوالقاسم قشیری	۴۴	ابن ماما
۴۵	ابوالقاسم - قیروانی (م حدود ۴۴۰هـ)	۴۴	ابن ماء السماء
۴۵	ابوجنیس	۴۴	ابن مثنی
۴۵	ابوحفص - خوزی (۳۹۷-۴۷۲هـ)	۴۴	ابن مخلد
۴۵	ابوذر هروی	۴۴	ابن مرابط
۴۵	ابوریحان	۴۴	ابن مرزبان
۴۵	ابوسعید ابوالخیر	۴۴	ابن مرزبان
۴۵	ابوسهل جرجانی	۴۴	ابن مسکویه
۴۵	ابوعبدالله حمدانی	۴۴	ابن مش
۴۵	ابوعمر و دانی	۴۴	ابن مطرف
۴۵	ابومحمد علوی	۴۴	ابن معلم
۴۵	ابومحمد نوبختی	۴۴	ابن معیه

۵۸..... احمد - بتی (م ۴۰۵هـ)	۴۵..... ابو معشر
۵۸..... احمد - بتی (م ۴۹۰هـ)	۴۵..... ابو منصور ثعالبی
۵۹..... احمد - بخاری (م حدود ۵۰۰هـ)	۴۶..... ابو منصور سمعانی
۵۹..... احمد - بردانی (۴۲۶-۴۹۸هـ)	۴۶..... ابو نصر خوارزمی
۵۹..... احمد - برقانی (۳۳۶-۴۲۵هـ)	۴۶..... ابو یعلی جعفری
۶۰..... احمد - بزاز (حدود ۳۳۰-۴۲۳هـ)	۴۶..... احمد - ابن بغدادی (۴۰۶-۴۸۸هـ)
۶۰..... احمد - بغدادی (م ۴۲۱هـ)	۴۶..... احمد - ابن غضایری (نیمه اول قرن پنجم هجری)
۶۱..... احمد - بغدادی (م ۴۹۴هـ)	۴۷..... احمد - ازهری (۳۷۴-۴۶۳هـ)
۶۱..... احمد - بغدادی (۴۱۲-۴۹۶هـ)	۴۸..... احمد - اسبیجایی (م پس از ۴۸۰هـ)
۶۱..... احمد - بغدادی (۴۰۶-۴۸۸هـ)	۴۸..... احمد - اسفرانی (۳۴۴-۴۰۶هـ)
۶۲..... احمد - بلخی (م ۴۸۳هـ)	۴۹..... احمد - اشبیلی (م پس ۴۲۰هـ)
۶۲..... احمد - بیکندی (۳۱۱-۴۱۲هـ)	۴۹..... احمد - اشبیلی (۳۲۴-۴۰۱هـ)
۶۲..... احمد - بیهقی (۲۸۴-۴۵۸هـ)	۴۹..... احمد - اشجعی (۲۸۲-۴۲۶هـ)
۶۳..... احمد - ثیملی (۳۱۷-۴۰۸هـ)	۵۰..... احمد - اصفهانی (م ۴۴۰هـ)
۶۳..... احمد - ثابتی (م ۴۴۷هـ)	۵۰..... احمد - اصفهانی (م ۴۳۲هـ)
۶۳..... احمد - ثعلبی (م ۴۲۷هـ)	۵۱..... احمد - اصفهانی (۳۴۷-۴۲۸هـ)
۶۴..... احمد - جرجانی (زنده در اوایل قرن ۵هـ)	۵۱..... احمد - اصفهانی (۳۳۶-۴۳۰هـ)
۶۴..... احمد - جرجانی (م ۴۸۲هـ)	۵۲..... احمد - اصفهانی (۳۲۳-۴۱۰هـ)
۶۵..... احمد - جرجانی (متوفای نیمه نخست قرن پنجم هجری)	۵۳..... احمد - اقلیشی (۳۶۳-۴۱۰هـ)
۶۵..... احمد - زهری (م ۴۰۱هـ)	۵۳..... احمد - اموی (۳۴۸-۴۲۰هـ)
۶۵..... احمد - بزاز (۳۶۱-۴۴۲هـ)	۵۴..... احمد - آتیزدوانی (م ۴۴۹هـ)
۶۵..... احمد - خراسی (م حدود ۴۶۰هـ)	۵۴..... احمد - اندرابی (م ۴۷۰هـ)
۶۶..... احمد - خطیبی (۳۹۲-۴۰۳هـ)	۵۴..... احمد - اندلسی (حدود ۳۸۰-۴۵۹هـ)
۶۷..... احمد - خوافی (م ۵۰۰هـ)	۵۴..... احمد - اندلسی (م بعد از ۴۴۰هـ)
۶۷..... احمد - خولانی (حیات ۴۳۳هـ)	۵۵..... احمد - اندلسی (م ۴۴۲هـ)
۶۷..... احمد - داودی (م ۴۰۲هـ)	۵۵..... احمد - اندلسی (م ۴۲۶هـ)
۶۸..... احمد - دینوری (۳۳۹-۴۲۶هـ)	۵۵..... احمد - اندلسی (۳۸۲-۴۲۶هـ)
۶۸..... احمد - رفاء (م نیمه نخست قرن پنجم هجری)	۵۶..... احمد - انصاری (زنده در ۴۷۸هـ)
۶۸..... احمد - روشنایی (م ۴۱۱هـ)	۵۶..... احمد - انصاری (م حدود ۵۰۰هـ)
۶۸..... احمد - رویانی (م ۴۵۰هـ)	۵۷..... احمد - انصاری (۴۸۹هـ)
۶۹..... احمد - ریغدمونی (۴۱۴-۴۹۳هـ)	۵۷..... احمد - باجی (م ۴۹۳هـ)
۶۹..... احمد - سجزی (حدود ۳۳۰-۴۴۷هـ)	۵۷..... احمد - باطرقانی (۳۷۲-۴۶۰هـ)
۷۰..... احمد - سلیکی (م ۴۳۷هـ)	۵۸..... احمد - باغانی (۳۴۵-۴۰۱هـ)

- ۷۰..... احمد - شهیلی (م ۴۱۸هـ)
- ۷۱..... احمد - سیرافی (م حدود ۴۱۰هـ)
- ۷۱..... احمد - شیخی (م ۴۰۶هـ)
- ۷۲..... احمد - شیرازی (م ۴۰۷هـ)
- ۷۲..... احمد - شیرازی (۳۹۸-۴۸۷هـ)
- ۷۲..... احمد - صدفی (۴۰۶-۴۵۹هـ)
- ۷۳..... احمد - صفار (زنده پیش از ۴۵۶هـ)
- ۷۳..... احمد - صنعانی (م ۴۶۰هـ)
- ۷۳..... احمد - صوفی (۳۹۲-۴۷۶هـ)
- ۷۳..... احمد - صیدلانی (م ۴۲۳هـ)
- ۷۴..... احمد - ضبی (۳۶۸-۴۱۵هـ)
- ۷۴..... احمد - طائی (پس از ۳۵۰هـ)
- ۷۴..... احمد - طرابلسی (م ۴۹۶هـ)
- ۷۵..... احمد - طرابلسی (م ۴۹۷هـ)
- ۷۵..... احمد - طلنکی (۳۴۰-۴۲۹هـ)
- ۷۶..... احمد - طنطرائی (م ۴۸۵هـ)
- ۷۶..... احمد - عاصمی (۳۷۸- قرن ۵هـ)
- ۷۶..... احمد - عبادی (۴۱۵- ۴۹۵هـ)
- ۷۶..... احمد - عباسی (۳۳۶-۴۲۲هـ)
- ۷۷..... احمد - عبدی (م ۴۰۶هـ)
- ۷۷..... احمد - عتیقی (۳۶۷- ۴۴۱هـ)
- ۷۸..... احمد - عذری (۳۹۳- ۴۷۸هـ)
- ۷۸..... احمد - عراقی (زنده پیش از ۴۴۹هـ)
- ۷۸..... احمد - عسقلانی (پس از ۳۲۰- ۴۱۳هـ)
- ۷۸..... احمد - عقیلی (۳۸۰- ۴۴۲هـ)
- ۷۹..... احمد - غافقی (۴۲۶هـ)
- ۷۹..... احمد - فارسی (م ۴۴۹هـ)
- ۷۹..... احمد - فتاکی (۳۵۸- ۴۴۸هـ)
- ۸۰..... احمد - قدوری (۳۶۲- ۴۲۸هـ)
- ۸۰..... احمد - قرطبی (حدود ۳۴۰- ۴۱۶هـ)
- ۸۰..... احمد - قرطبی (۳۲۶- ۴۱۰هـ)
- ۸۱..... احمد - قسطلی (۳۴۷- ۴۲۱هـ)
- ۸۱..... احمد - قلاس (م ۴۹۳هـ)
- ۸۱..... احمد - کرخی (م ۴۸۶هـ)
- ۸۲..... احمد - کرمانی (۳۵۲- بعد از ۴۱۱هـ)
- ۸۲..... احمد - کسار (م ۴۳۳هـ)
- ۸۳..... احمد - گنجوی (قرن ۵هـ)
- ۸۳..... احمد - مالینی (م ۴۱۲هـ)
- ۸۳..... احمد - مامائی (م ۴۳۶هـ)
- ۸۳..... احمد - ماه آبادی (حیات قرن ۵هـ)
- ۸۴..... احمد - مخزومی (۳۹۴- ۴۶۳هـ)
- ۸۴..... احمد - مغلدی (قرن ۵هـ)
- ۸۴..... احمد - مرزوقی (م ۴۲۱هـ)
- ۸۵..... احمد - مرسی (۴۶۰هـ)
- ۸۵..... احمد - مشکویه (حدود ۳۲۰- ۴۲۱هـ)
- ۸۶..... احمد - مصری (قرن پنجم هجری)
- ۸۶..... احمد - معافری (۳۱۹- ۴۰۳هـ)
- ۸۶..... احمد - معدل (۳۳۷- ۴۱۵هـ)
- ۸۶..... احمد - معری (زنده در ۴۳۲هـ)
- ۸۷..... احمد - معزی (۳۶۳- ۴۴۹هـ)
- ۸۷..... احمد - مشوری (حیات اوایل قرن ۵هـ)
- ۸۸..... احمد - متوهم (م ۴۳۲هـ)
- ۸۸..... احمد - مهدوی (م ۴۳۰هـ)
- ۸۸..... احمد - ناطقی (م ۴۴۶هـ)
- ۸۹..... احمد - نجاشی (۳۷۲- ۴۵۰هـ)
- ۸۹..... احمد - نعیمی (م ۴۱۵هـ)
- ۹۰..... احمد - نیشابوری (۳۸۸- ۴۷۰هـ)
- ۹۰..... احمد - ولی الدوله (م ۴۳۱هـ)
- ۹۰..... احمد - هارونی (۳۳۳- ۴۱۱هـ)
- ۹۱..... احمد - هروی (م ۴۰۱هـ)
- ۹۲..... احمد - هروی (۴۰۷- ۴۸۹هـ)
- ۹۲..... احمد - یزدی (م ۴۱۱هـ)
- ۹۲..... احمد - یونکی (حیات ۵۰۰هـ)
- ۹۲..... اسامه - حلبی (م پس از ۴۸۰هـ)
- ۹۲..... اسحاق - بغدادی (زنده در ۴۱۳هـ)
- ۹۳..... اسحاق - زیات (م حدود ۴۴۰هـ)

- اسحاق - صُرْدَفی (۵۰۰ یا بعد از آن) ۹۳
- اسحاق - صفار (م پس از ۴۰۵ هـ) ۹۳
- اسحاق - عشاری (م حدود ۴۶۰ هـ) ۹۴
- اسحاق - قراب (۳۵۲ - ۴۲۹ هـ) ۹۴
- اسدی طوسی ۹۵
- اسعد - عتبی (۴۰۴ - ۴۹۴ هـ) ۹۵
- اسعد - گرگانی (م حدود ۴۵۵ هـ) ۹۵
- اسماعیل - استرآبادی (۳۷۵ - ۴۴۸ هـ) ۹۶
- اسماعیل - اشبیلی (م حدود ۴۴۰ هـ) ۹۶
- اسماعیل - اشبیلی (۳۷۷ - ۴۲۱ هـ) ۹۶
- اسماعیل - انصاری (م ۴۵۵ هـ) ۹۷
- اسماعیل - برقی (م حدود ۴۴۵ هـ) ۹۷
- اسماعیل - بُستی (م حدود ۴۲۰ هـ) ۹۷
- اسماعیل بن عبدالغافر (م ۴۴۹ هـ) ۹۸
- اسماعیل - بیهقی (۳۲۸ - ۴۰۲ هـ) ۹۸
- اسماعیل - تیمی (متوفای حدود ۴۲۰ هـ) ۹۸
- اسماعیل - جوبقی (م ۴۴۸ هـ) ۹۹
- اسماعیل - حسنی (۳۹۰ - ۴۴۸ هـ) ۹۹
- اسماعیل - حلبی (م ۴۴۷ هـ) ۱۰۰
- اسماعیل - سَمَّان (۳۷۰ و اندی ۴۴۵ هـ) ۱۰۰
- اسماعیل - صابونی (۳۷۳ - ۴۴۹ هـ) ۱۰۱
- اسماعیل - قراب (بعد ۳۳۰ - ۴۱۴ هـ) ۱۰۲
- اسماعیل - مستملی (۴۳۴ هـ) ۱۰۲
- اسماعیلی - نیشابوری (۳۶۱ - پس از ۴۳۰ هـ) ۱۰۳
- اصبغ - غرناطی (۳۷۰ - ۴۲۶ هـ) ۱۰۳
- افرائیم - ابن زفان (زنده در ۴۵۳ هـ) ۱۰۳
- الحاکم ۱۰۴
- المقتدی بالله ۱۰۴
- المؤید بالله ۱۰۴
- ایلیا - نصیبینی (۳۶۵ - ۴۴۱ هـ) ۱۰۴
- بابا طاهر عریان ۱۰۴
- باباکوهی ۱۰۴
- بدران - علوی (قرن پنجم هجری) ۱۰۴
- بندار - رازی (م ۴۰۱ هـ) ۱۰۴
- بہزاد - نجیرمی (م ۴۲۳ هـ) ۱۰۵
- بہمنیار - آذربایجانی (م ۴۵۸ هـ) ۱۰۵
- بی بی - هرثمیه (۳۸۰ - ۴۷۷ هـ) ۱۰۵
- پیر حسین - شروانی (م ۴۶۷ هـ) ۱۰۶
- تقی الدین - حلبی (۳۷۴ - ۴۴۷ هـ) ۱۰۶
- تَقَام - رازی (۳۳۰ - ۴۱۴ هـ) ۱۰۶
- تَقَام - صدفی (م ۴۵۱ هـ) ۱۰۷
- تَقَام - مُرسی (م ۴۳۶ هـ) ۱۰۷
- ثابت - حلبی (م حدود ۴۶۰ هـ) ۱۰۷
- ثابت - عدوی (۳۵۰ - ۴۳۱ هـ) ۱۰۸
- ثابت - یشکری (قرن پنجم هجری) ۱۰۸
- جعفر - اُزرقی (قرن ۵ هـ) ۱۰۸
- جعفر - دوریستی (۳۸۰ - زنده در ۴۷۴ هـ) ۱۰۹
- جعفر - ذوالمحاسن (۳۶۱ - ۴۱۵ هـ) ۱۱۰
- جعفر - سَراج (۴۱۷ - ۵۰۰ هـ) ۱۱۰
- جعفر - مخانی (م ۴۶۰ هـ) ۱۱۰
- جعفر - مروزی (م ۴۴۷ هـ) ۱۱۰
- حاج - مستغفری (۳۵۰ - ۴۳۲ هـ) ۱۱۱
- حاجری زکریا محمود - جوهری ۱۱۱
- جِیاش حبش (م ۴۹۸ هـ) ۱۱۱
- حاتم - داعی سرمش (۴۴۹ - ۴۹۸ هـ) ۱۱۲
- حاجب - ابولیت (حیات قرن ۵) ۱۱۲
- حاکم جشمی ۱۱۲
- حاکم حسکانی ۱۱۲
- حامدین سمجون (قرن پنجم هجری) ۱۱۲
- حَسَّان - قرطبی (م ۴۱۰ هـ) ۱۱۳
- حسکانی ۱۱۳
- حسن - ابن خُمار (۳۳۱ - ۴۴۰ هـ) ۱۱۳
- حسن - ابن هیثم (حدود ۳۵۴ - حدود ۴۳۰ هـ) ۱۱۴
- حسن - اسود (م ۴۳۰ هـ) ۱۱۶
- حسن - اهوازی (۳۶۲ - ۴۴۶ هـ) ۱۱۷
- حسن - بزاز (۳۵۹ - ۴۳۹ هـ) ۱۱۷

۱۳۱.....	حسن - نیشابوری (م ۴۰۶هـ).....	۱۱۸.....	حسن - بزاز (۳۳۹-۴۲۶هـ).....
۱۳۱.....	حسن - نیشابوری (م ۴۴۳هـ).....	۱۱۸.....	حسن - بغدادی (م ۴۳۸هـ).....
۱۳۱.....	حسن - واسطی (۳۸۲-۴۶۲هـ).....	۱۱۹.....	حسن - بغدادی (م ۴۴۷هـ).....
۱۳۲.....	حسن - واسطی (۳۷۴-۴۶۸هـ).....	۱۱۹.....	حسن - بغدادی (۳۹۷-۴۹۱هـ).....
۱۳۳.....	حسن - وخشی (۳۸۵-۴۷۱هـ).....	۱۲۰.....	حسن - بُندیچی (م ۴۲۵هـ).....
۱۳۳.....	حسن - وراق (م ۴۰۳هـ).....	۱۲۰.....	حسن - تاهرته (۳۴۰-۴۲۰هـ).....
۱۳۳.....	حسن - همدانی (م ۴۰۵هـ).....	۱۲۰.....	حسن - جوهری (۳۶۳-۴۵۴هـ).....
۱۳۴.....	حسین - آمدی (م ۴۴۴هـ).....	۱۲۱.....	حسن - حدّاد (۳۳۸-۴۲۵هـ).....
۱۳۴.....	حسین - اصفهانی (م ۴۴۰هـ).....	۱۲۱.....	حسن - خبری (۴۲۶هـ).....
۱۳۴.....	حسین - بغدادی (م ۴۷۴هـ).....	۱۲۱.....	حسن - خلّال (۳۵۲-۴۳۹هـ).....
۱۳۵.....	حسین - نجیبی (م ۴۵۶هـ).....	۱۲۲.....	حسن - دقاق (م ۴۰۵هـ).....
۱۳۵.....	حسین - جزری (م ۴۴۴هـ).....	۱۲۲.....	حسن - دمشقی (م ۴۷۵هـ).....
۱۳۵.....	حسین - جلیس (م حدود ۴۹۰هـ).....	۱۲۲.....	حسن - زبیدی (م پس از ۴۸۰هـ).....
۱۳۵.....	حسین - جیانی (۴۲۷-۴۹۸هـ).....	۱۲۳.....	حسن - سامری (م ۴۰۸هـ).....
۱۳۶.....	حسین - حلوانی (زنده در ۴۸۱هـ).....	۱۲۳.....	حسن - سمرقندی (۴۰۹-۴۹۱هـ).....
۱۳۷.....	حسین - حلیمی (۳۳۸-۴۰۳هـ).....	۱۲۳.....	حسن - سینجی (م ۴۳۰هـ).....
۱۳۷.....	حسین - حمدانی (۴۹۸هـ).....	۱۲۴.....	حسن - شاموخی (م ۴۴۳هـ).....
۱۳۸.....	حسین - حنّانی (۳۷۷-۴۵۹هـ).....	۱۲۴.....	حسن - شجری (م حدود ۴۲۰هـ).....
۱۳۸.....	حسین - شاطی (م قرن ۵هـ).....	۱۲۴.....	حسن - صیداوی (۳۴۷-۴۳۷هـ).....
۱۳۹.....	حسین - خطیب (زنده در ۵۴۶۲هـ).....	۱۲۴.....	حسن - طائی (۴۱۲-۴۹۸هـ).....
۱۳۹.....	حسین - دامغانی (۵۲۰-۶۰۰هـ).....	۱۲۵.....	حسن - طوسی (۴۰۸-۴۸۵هـ).....
۱۳۹.....	حسین - رافقی (۳۳۳-۴۱۰هـ).....	۱۲۵.....	حسن - عثمانی (حیات قرن ۵هـ).....
۱۴۰.....	حسین - زوزنی (م ۴۸۶هـ).....	۱۲۵.....	حسن - عسقلانی (م ۴۸۲هـ).....
۱۴۰.....	حسین - شعرانی (حیات ۴۴۸هـ).....	۱۲۶.....	حسن - عنصری (۳۵۰-۴۳۲هـ).....
۱۴۰.....	حسین - صیمری (۳۵۱-۴۳۶هـ).....	۱۲۶.....	حسن - غزنوی (م پیش از ۵۰۰هـ).....
۱۴۱.....	حسین - طبری (۴۱۸-۴۹۸هـ).....	۱۲۶.....	حسن - فارقی (م ۴۸۷هـ).....
۱۴۱.....	حسین - عجلی (۳۶۸-۴۴۷هـ).....	۱۲۷.....	حسن - فردوسی (۳۲۲-۴۱۱هـ).....
۱۴۲.....	حسین - عیانی (۳۷۶-۴۰۴هـ).....	۱۲۸.....	حسن - قُبشی (۳۴۸- پس از ۴۳۰هـ).....
۱۴۲.....	حسین - غضایری (م ۴۱۱هـ).....	۱۲۸.....	حسن - قمی (م ۴۰۶هـ).....
۱۴۳.....	حسین - فارسی (م ۴۵۷هـ).....	۱۲۹.....	حسن - قیروانی (۳۹۰-۴۶۳هـ).....
۱۴۳.....	حسین - فشیدزجی (م ۴۲۴هـ).....	۱۲۹.....	حسن - محمدی (۳۴۹-۴۳۰هـ).....
۱۴۳.....	حسین - قاضی (م ۴۶۲هـ).....	۱۳۰.....	حسن - مغزّی (۳۸۸-۴۵۷هـ).....
۱۴۴.....	حسین - قرطبی (م قرن ۵هـ).....	۱۳۰.....	حسن - نوبختی (۳۲۰-۴۰۳هـ).....

۱۵۶	زُهر - خِدَامی (۳۷۰-۴۵۵هـ)	۱۴۴	حسین - قُطَان (م حدود ۴۲۰هـ)
۱۵۶	زیاد - بُخْدَامی (۳۴۸-۴۳۰هـ)	۱۴۴	حسین - کَاشِغَری (پس از ۴۸۴هـ)
۱۵۶	زیاد - قُمَری (م ۴۰۳هـ)	۱۴۵	حسین - مَرغَنی (م ۴۲۱هـ)
۱۵۷	زید - حَسینی (حیات قرن ۵هـ)	۱۴۵	حسین - مَغرَبی (۳۷۰-۴۱۸هـ)
۱۵۷	زید - فَارسی (م ۴۹۷هـ)	۱۴۷	حسین - مَوْدِب (حیات ۴۹۹هـ)
۱۵۷	زید - قُضَاعی (۳۵۸-۴۳۳هـ)	۱۴۷	حسین - نَظَنزَی (م ۴۹۷هـ)
۱۵۷	زید - مَزَزْگَه (م حدود ۴۵۰هـ)	۱۴۷	حسین - وَاسطی (م پیش از ۴۲۰هـ)
۱۵۷	زید - هَاشِمی (پس از ۴۰۰هـ)	۱۴۸	حسین - وَتّی (م ۴۵۰هـ)
۱۵۸	زین الدین - اَزرقی (متوفای پیش از ۴۶۵هـ)	۱۴۸	حفید هاشم
۱۵۸	ساتکین - ترکی (م ۴۸۸هـ)	۱۴۸	حماد - کَلاعی (حیات در ۴۴۷هـ)
۱۵۹	سرور - طیرانی (۳۵۸-۴۲۶هـ)	۱۴۸	حمزه - بَرزهی (م ۴۸۸هـ)
۱۵۹	سعید - ثعلبی (م ۴۶۲هـ)	۱۴۸	حمزه - دَرزَی (م ۴۳۳هـ)
۱۵۹	سعید - طَیْلَی (۳۶۹-۴۴۴هـ)	۱۴۹	حمزه - دِیلمی (۴۶۳هـ)
۱۶۰	سعید - عَشَّاب (۴۳۶-۴۹۵هـ)	۱۴۹	حمزه - سَهْمی (بعد ۲۴۰-۲۲۸هـ)
۱۶۰	سعید - عِیار (۳۴۵-۴۵۷هـ)	۱۵۰	حمزه - هادی المَستَجِیبن (قرن ۵ یا ۶هـ)
۱۶۰	سعید - قِیصری (۳۸۱-۴۶۲هـ)	۱۵۰	حیان - قَرطَبی (۳۷۷-۴۶۹هـ)
۱۶۰	سعید - نِشَابوری (پیش از ۳۴۵- حدود ۴۴۰هـ)	۱۵۰	خُطاب - مَارَدَی (م پس از ۴۵۰هـ)
۱۶۱	سعید - نِیلی (۳۵۷-۴۲۰هـ)	۱۵۱	خَلَف - اُقَلِیشی (م حدود ۴۴۰هـ)
۱۶۱	سَلامه - یلمی (م ۴۸۰هـ)	۱۵۱	خلف - بَرادعی (زنده پس از ۴۳۰هـ)
۱۶۱	سَلامه - سَاسی (م ۴۸۰هـ)	۱۵۲	خلف - بَزْیَلْی (م ۴۴۳هـ)
۱۶۲	سلیمان - جَارَی (م ۴۹۳هـ)	۱۵۲	خلف - زَهراوی (پیش از ۳۵۰-۴۲۷هـ)
۱۶۲	سلیمان - اَناسی (۴۳۳-۴۹۶هـ)	۱۵۲	خلف - وَاسطی (م ۴۰۱هـ)
۱۶۲	سلیمان - بَاجی (۴۷۱-۴۷۱هـ)	۱۵۳	خلف - یابری (م ۴۳۴هـ)
۱۶۳	سلیمان - بَطلیوسی (م ۴۰۲هـ)	۱۵۳	خلیل - اَسَدی (قرن پنجم هجری)
۱۶۳	سلیمان - صَهرشتی (قرن پنجم هجری)	۱۵۳	خلیل - قَروینی (م ۴۴۶هـ)
۱۶۴	سلیمان - کَلبی (۳۳۶-۴۰۴هـ)	۱۵۳	خواجه عبد الله انصاری
۱۶۴	سلیمان - مَالقی (۴۱۱-۴۶۳هـ)	۱۵۳	داعی - عَلوی (حیات قرن ۵هـ)
۱۶۴	سلیمان - بَلَنجی (۳۹۷-۴۸۶هـ)	۱۵۴	دهقان علی - شَطرَنجی (قرن ۵ یا ۶هـ)
۱۶۵	سَلیم - رازی (۳۶۰-۴۴۷هـ)	۱۵۴	دیباجی - سَمَرقندی (م ۵هـ)
۱۶۵	سَهَل - اَزغیانِی (۴۲۶-۴۹۹هـ)	۱۵۴	رافعی - نِشَابوری (م قرن ۵هـ)
۱۶۶	سَهَل - اِسفراینی (۴۰۹-۴۹۱هـ)	۱۵۵	رزق الله - تَمیمی (۴۰۰-۴۴۸هـ)
۱۶۶	سَهَل - صُعلوکی (م ۴۰۴هـ)	۱۵۵	روح - رازی (م ۴۲۳هـ)
۱۶۶	سَهَل - فَارسی (م حدود ۴۲۰هـ)	۱۵۶	روزبه - نَکَنی (م قرن ۵هـ)

- ۱۶۷..... سیدابوشجاع (قرن ۵هـ)
- ۱۶۷..... سید رضی
- ۱۶۷..... سید مرتضی
- ۱۶۷..... شاعر هاشمی
- ۱۶۷..... شیب - بستغی (۳۹۳ - حدود ۴۷۰هـ)
- ۱۶۷..... شمسی (قرن پنجمهـ)
- ۱۶۸..... شهردان - رازی (وفات بعد از ۴۷۷هـ)
- ۱۶۸..... شیخ طوسی
- ۱۶۸..... شیخ مفید
- ۱۶۸..... صاعد - اندلسی (۴۲۰ - ۴۶۲هـ)
- ۱۶۸..... صاعد - استوائی (۳۴۳ - ۴۳۲هـ)
- ۱۶۹..... صاعد - بغدادی (حیات قرن ۵هـ)
- ۱۶۹..... صاعد - زبعی (م ۴۱۷هـ)
- ۱۷۰..... صاعد - رحبی (م بعد از ۴۶۴هـ)
- ۱۷۰..... طالب - ابن سراج (م ۴۰۱هـ)
- ۱۷۰..... طاهر - اسفراینی (م ۴۷۱هـ)
- ۱۷۰..... طاهر - جوهری (م ۴۶۹هـ)
- ۱۷۱..... طاهر - حدادی (م ۴۰۶هـ)
- ۱۷۱..... طاهر - سجزی (قرن پنجم هجری)
- ۱۷۱..... طاهر - طبری (۳۴۸ - ۴۵۰هـ)
- ۱۷۲..... طاهر - همدانی (۳۲۶ - ۴۱۰هـ)
- ۱۷۲..... طراد - زبینی (۳۹۸ - ۴۹۱هـ)
- ۱۷۳..... ظافر - سکری (حیات ۴۸۲هـ)
- ۱۷۳..... ظفر - همدانی (قرن پنجم هجری)
- ۱۷۳..... ظهیری - نیشابوری (قرن ۵ - ۷هـ)
- ۱۷۳..... عاص - اشبیلی (م ۴۷۰هـ)
- ۱۷۳..... عاصم - بطلیوسی (م ۴۹۴هـ)
- ۱۷۴..... عاصم - عجلی (قرن پنجم هجری)
- ۱۷۴..... عاصم - کرخی (۳۹۷ - ۴۸۳هـ)
- ۱۷۴..... عباده - انصاری (پس از ۳۵۰ - ۴۲۱هـ)
- ۱۷۵..... عبدالباقی - بصری (قرن پنجم هجری)
- ۱۷۵..... عبدالباقی - حداد (۴۲۵ - ۴۹۳هـ)
- ۱۷۶..... عبدالجبار - زبینی (م قرن پنجمهـ)
- ۱۷۶..... عبدالجبار - طویل (۳۳۱ - ۴۲۰هـ)
- ۱۷۶..... عبدالجبار - همدانی (۳۵۹ - ۴۱۵هـ)
- ۱۷۷..... عبدالحق - صقلی (م ۴۶۶هـ)
- ۱۷۸..... عبدالحمید - عراقی (م ۴۸۶هـ)
- ۱۷۸..... عبدالحی - گردیزی (زنده به ۴۳۲هـ)
- ۱۷۸..... عبدالخالق - هاشمی (۴۱۱ - ۴۷۰هـ)
- ۱۷۸..... عبدالرب - غزنوی (م ۵۰۰هـ)
- ۱۷۹..... عبدالرحمان - ادریسی (م ۴۰۵هـ)
- ۱۷۹..... عبدالرحمان - اندلسی (م ۴۲۳هـ)
- ۱۷۹..... عبدالرحمان - اندلسی (۳۴۸ - ۴۰۲هـ)
- ۱۸۰..... عبدالرحمان - اندلسی (۳۸۹ - ۴۶۷هـ)
- ۱۸۰..... عبدالرحمان - تجیبی (۳۲۳ - ۴۱۶هـ)
- ۱۸۱..... عبدالرحمان - خزاعی (م ۴۸۵هـ)
- ۱۸۲..... عبدالرحمان - زاز (۴۳۲ - ۴۹۴هـ)
- ۱۸۲..... عبدالرحمان - سرخسی (م ۴۳۹هـ)
- ۱۸۲..... عبدالرحمان - شعبی (۴۰۲ - ۴۹۷هـ)
- ۱۸۳..... عبدالرحمان - صدفی (۳۲۷ - ۴۰۳هـ)
- ۱۸۳..... عبدالرحمان - عیدی (۲۸۳ - ۴۳۷هـ)
- ۱۸۳..... عبدالرحمان - عطاردی (قرن پنجم هجری)
- ۱۸۳..... عبدالرحمان - فرانی (۳۸۸ - ۴۶۱هـ)
- ۱۸۴..... عبدالرحمان - زبیدی (در قرن ۵هـ)
- ۱۸۴..... عبدالرحمان - قنارعی (۳۱۱ - ۴۱۲هـ)
- ۱۸۵..... عبدالرحمان - قیروانی (م حدود ۴۵هـ)
- ۱۸۵..... عبدالرحمان - کاشانی (قرن پنجم هجری)
- ۱۸۵..... عبدالرحمان - متولی (۴۲۶ - ۴۷۸هـ)
- ۱۸۵..... عبدالرحمان - نیشابوری (حدود ۳۸۵ - حدود ۴۷۰هـ)
- ۱۸۶..... عبدالرحمان - نیشابوری (۳۵۷ - ۴۳۱هـ)
- ۱۸۶..... عبدالرحمن - حضرمی (م ۴۱۳هـ)
- ۱۸۷..... عبدالرحمن - خزرچی (م ۴۶۶هـ)
- ۱۸۷..... عبدالرحمن - رازی (۳۷۱ - ۴۵۵هـ)
- ۱۸۷..... عبدالرحمن - شبانی (م ۴۱۰هـ)
- ۱۸۸..... عبدالرحمن - صفار (م ۴۳۶هـ)
- ۱۸۸..... عبدالرحمن - لبیدی (م ۴۴۰هـ)

عبدالله - بکری (۴۳۲-۴۸۷هـ)	۲۰۱	عبدالرحیم - بخاری (۳۸۲-۴۶۱هـ)	۱۸۸
عبدالله بن حامد (م قرن ۵هـ)	۲۰۱	عبدالرحیم - عیاضی (اواخر قرن ۵هـ)	۱۸۹
عبدالله - بندار (۴۱۰-۴۸۵هـ)	۲۰۱	عبدالسلام - قزوینی (۳۹۳-۴۸۸هـ)	۱۸۹
عبدالله - بونتی (م ۴۶۲هـ)	۲۰۲	عبدالسید - بغدادی (۴۰۰-۴۷۷هـ)	۱۸۹
عبدالله - جرجانی (۴۰۹-۴۸۹هـ)	۲۰۲	عبدالصمد - بغدادی (م ۴۱۰هـ)	۱۹۰
عبدالله - جوینی (م ۴۳۸هـ)	۲۰۳	عبدالصمد - بکری (۴۳۳-۴۹۵هـ)	۱۹۰
عبدالله - خبزی (م ۴۷۶هـ)	۲۰۳	عبدالعزیز - جبری (حیات قرن ۵هـ)	۱۹۱
عبدالله - خطابی (م ۴۱۰هـ)	۲۰۴	عبدالعزیز - حلوانی (م ۴۵۶هـ)	۱۹۱
عبدالله - خفاجی (۴۲۳-۴۶۶هـ)	۲۰۴	عبدالعزیز - سعدی (م ۴۶۵هـ)	۱۹۱
عبدالله - خوافی (م حدود ۴۶۰هـ)	۲۰۵	عبدالعزیز - سعدی (۳۲۷-۴۰۵هـ)	۱۹۲
عبدالله - دَبُوسی (حدود ۳۶۵-۴۳۰هـ)	۲۰۵	عبدالعزیز - طرابلسی (حدود ۴۸۱-۴۰۰هـ)	۱۹۲
عبدالله - دَعَلَجی (نیمه نخست قرن پنجم هجری)	۲۰۵	عبدالعزیز - طرابلسی (قرن ۵هـ)	۱۹۳
عبدالله - سجزی (م ۴۶۹هـ)	۲۰۶	عبدالعزیز - عسجدی (م ۴۳۲هـ)	۱۹۳
عبدالله - سرقسطی (م ۴۴۸هـ)	۲۰۶	عبدالعزیز - قیسی (م ۴۲۷هـ)	۱۹۴
عبدالله - سوسی (حدود ۳۳۳-۴۰۳هـ)	۲۰۶	عبدالعزیز - کتانی (۳۸۹-۴۶۶هـ)	۱۹۴
عبدالله - شامانی (م ۴۷۵هـ)	۲۰۷	عبدالعزیز - مصری (م حدود ۴۰۰هـ)	۱۹۴
عبدالله - شتجالی (م ۴۳۶هـ)	۲۰۷	عبدالعزیز - مصری (۳۵۴-۴۰۱هـ)	۱۹۵
عبدالله - صفی (م ۴۲۴هـ)	۲۰۷	عبدالعزیز - نمیری (م حدود ۴۸۵هـ)	۱۹۶
عبدالله - عباسی (۴۴۸-۴۸۷هـ)	۲۰۸	عبدالغنی - ازدی (۳۳۲-۴۱۰ و اندی)	۱۹۶
عبدالله - علکانی (۴۳۱هـ)	۲۰۸	عبدالقاهر - بغدادی (م ۴۲۷هـ)	۱۹۶
عبدالله - غزالی (م ۴۳۵هـ)	۲۰۸	عبدالقاهر - جرجانی (م ۴۷۱هـ)	۱۹۷
عبدالله - قرطبی (۴۴۴-۴۰۵هـ)	۲۰۹	عبدالکریم - صباغی (حیات قرن ۵هـ)	۱۹۷
عبدالله - قرطبی (م ۴۱۹هـ)	۲۰۹	عبدالکریم - طبری (م ۴۷۸هـ)	۱۹۸
عبدالله - قیسی (م پیش از ۵۰۰هـ)	۲۱۰	عبدالکریم - قشیری (۳۷۶-۴۶۵هـ)	۱۹۸
عبدالله - مالکی (پس از ۴۵۰هـ)	۲۱۰	عبدالله - ابن غربالی (م ۴۰۳هـ)	۱۹۸
عبدالله - مروزی (۳۴۸-زنده در ۴۲۸هـ)	۲۱۰	عبدالله - ازدی (م ۴۵۶هـ)	۱۹۹
عبدالله - مروزی (۳۲۷-۴۱۷هـ)	۲۱۱	عبدالله - استرآبادی (۴۰۵هـ)	۱۹۹
عبدالله - معتزلی (۳۲۱-۴۰۹هـ)	۲۱۱	عبدالله - اسلمی (م بعد ۴۲۰هـ)	۱۹۹
عبدالله - ناصحی (م ۴۴۷هـ)	۲۱۱	عبدالله - اشبیلی (۴۰۷-۴۹۷هـ)	۱۹۹
عبدالله - نیشابوری (م ۴۰۷هـ)	۲۱۲	عبدالله - اصفهانی (م ۴۴۶هـ)	۲۰۰
عبدالله - واسطی (زنده در ۴۲۰هـ)	۲۱۲	عبدالله - انصاری (۳۶۰-۴۳۵هـ)	۲۰۰
عبدالله - هروی (۳۹۶-۴۸۱هـ)	۲۱۲	عبدالله - بسطامی (م ۴۵۲هـ)	۲۰۰
عبدالله - همدانی (م ۴۳۳هـ)	۲۱۳	عبدالله - بغدادی (م ۴۱۰هـ)	۲۰۱

۲۲۶..... عبيدالله - علوی (۳۷۱ - ۴۵۰ هـ)	۲۱۳..... عبدالمجيد - اخشيدي (زند در ۴۳۵ هـ)
۲۲۶..... عبيدالله - قرطبي (۳۶۵ - ۴۴۴ هـ)	۲۱۳..... عبدالمحسن - شامي (۳۳۹ - ۴۱۹ هـ)
۲۲۶..... عبيدالله - قرطبي (۴۰۰ - ۴۶۰ هـ)	۲۱۴..... عبدالملك - بغدادی (م ۴۳۲ هـ)
۲۲۷..... عبيدالله - ميكالي (م ۴۳۶ هـ)	۲۱۴..... عبدالملك - بغدادی (۳۳۹ - ۴۳۰ هـ)
۲۲۷..... عبيدالله - وائلي (م ۴۴۴ هـ)	۲۱۴..... عبدالملك - ثعالي (۳۵۰ - ۴۲۹ هـ)
۲۲۸..... عبيدالله - هروي (حيات ۴۳۸ هـ)	۲۱۵..... عبدالملك - جويني (۴۱۹ - ۴۷۸ هـ)
۲۲۸..... عتيق - تجيبي (م ۴۲۲ هـ)	۲۱۶..... عبدالملك - حراني (۳۶۶ - ۴۲۰ هـ)
۲۲۸..... عتيق - سمنطاري (م ۴۶۴ هـ)	۲۱۶..... عبدالملك - خرکوشي (م ۴۰۶ هـ)
۲۲۸..... عتيق - نيشابوري (م ۴۹۴ هـ)	۲۱۶..... عبدالملك - خشنی (م ۴۵۴ هـ)
۲۲۸..... عتيق - يمانی (م ۴۶۰ هـ)	۲۱۷..... عبدالملك - قرطبي (۳۵۸ - ۴۰۶ هـ)
۲۲۹..... عثمان - آزدي (م پيش از ۴۰۳ هـ)	۲۱۷..... عبدالملك - مقدسي (حدود ۴۱۰ - ۴۱۹ هـ)
۲۲۹..... عثمان - داني (۳۷۱ - ۴۴۴ هـ)	۲۱۷..... عبدالملك - نهرواني (م ۴۰۴ هـ)
۲۲۹..... عثمان - صدي (۳۸۵ - ۴۴۰ هـ)	۲۱۸..... عبدالملك - هروي (م ۴۸۹ هـ)
۲۳۰..... عثمان - طرسوسي (م ۴۰۱ هـ)	۲۱۸..... عبدالمنعم - كندي (م ۴۳۵ هـ)
۲۳۰..... عثمان - عراقي (م حدود ۵۰۰ هـ)	۲۱۸..... عبدالواحد - بغدادی (۳۷۰ - ۴۵۰ هـ)
۲۳۰..... عثمان - نيشابوري (م ۴۱۶ هـ)	۲۱۸..... عبدالواحد - جوزجاني (م ۴۳۸ هـ)
۲۳۱..... عزيزي - شيندله (م ۴۹۴ هـ)	۲۱۹..... عبدالواحد - قشيري (۴۱۸ - ۴۹۴ هـ)
۲۳۱..... عطا - عميد (م ۴۹۱ هـ)	۲۱۹..... عبدالواحد - مطرز (۳۵۵ - ۴۳۹ هـ)
۲۳۱..... عتيق - قصي (م ۴۰۳ هـ)	۲۲۰..... عبدالواحد - مقدسي (م ۴۰۶ هـ)
۲۳۲..... عقيل - عقيب حيات (م ۴۲۶ هـ)	۲۲۰..... عبدالواحد - مليحي (۳۶۷ - ۴۶۳ هـ)
۲۳۲..... علي - آمدي (م ۴۶۱ هـ)	۲۲۰..... عبدالوهاب - بغدادی (م ۴۳۰ هـ)
۲۳۲..... علي - ابن لؤلؤ (۴۳۷ - ۵۰۱ هـ)	۲۲۱..... عبدالوهاب - ثعلبي (۳۶۲ - ۴۲۲ هـ)
۲۳۲..... علي - ابن مسلمه (۴۵۵ - ۵۰۱ هـ)	۲۲۱..... عبدالوهاب - حراني (م ۴۷۶ هـ)
۲۳۳..... علي - اديب (زند در ۴۳۴ هـ)	۲۲۱..... عبدالوهاب - فامي (۴۱۴ - ۵۰۰ هـ)
۲۳۳..... علي - اسدي (۴۶۵ هـ)	۲۲۲..... عبدالوهاب - قرطبي (م ۴۳۸ هـ)
۲۳۴..... علي - اصطخري (۳۲۲ - ۴۰۴ هـ)	۲۲۲..... عبدالوهاب - قرطبي (۴۰۳ - ۴۶۱ هـ)
۲۳۴..... علي - اصفهاني (م ۴۲۲ هـ)	۲۲۳..... عبدالوهاب - واسطي (م ۴۲۴ هـ)
۲۳۴..... علي - اندلسي (۳۸۴ - ۴۵۶ هـ)	۲۲۳..... عيدوس - همداني (۳۹۵ - ۴۹۰ هـ)
۲۳۵..... علي - انصاري (م ۴۹۸ هـ)	۲۲۳..... عيد - هروي (۳۵۵ - ۴۳۴ هـ)
۲۳۵..... علي - أبلّی (م ۴۱۰ هـ)	۲۲۴..... عبيدالله - بختيشوع (م حدود ۴۵۰ هـ)
۲۳۶..... علي - باخري (م ۴۶۷ هـ)	۲۲۵..... عبيدالله - حسكاني (م ۴۷۰ هـ)
۲۳۶..... علي - باسغري (م ۴۶۷ هـ)	۲۲۵..... عبيدالله - شداآبادي (زنده در ۴۳۳ هجري)
۲۳۶..... علي - يراز (قرن پنجم هجري)	۲۲۶..... عبيدالله - علوی (قرن پنجم هجري)

۲۴۷.....	علی - سغدی (م ۴۶۱هـ)	۲۳۷.....	علی - یزدوی (حدود ۴۰۰ - ۴۸۲هـ)
۲۴۷.....	علی - سکری (۳۵۷ - ۴۱۳هـ)	۲۳۷.....	علی - بغدادی (قبل ۴۰۰ - ۴۶۵هـ)
۲۴۸.....	علی - سلمی (۲۳۱ - ۵۰۰هـ)	۲۳۷.....	علی - بغدادی (م ۴۲۰هـ)
۲۴۸.....	علی - سمرقندی (۳۶۵ - ۴۲۹هـ)	۲۳۸.....	علی - بغدادی (۴۲۱ - ۴۷۵هـ)
۲۴۸.....	علی - سموقی (م حدود ۴۲۰هـ)	۲۳۸.....	علی - بغدادی (۳۲۸ - ۴۱۷هـ)
۲۴۹.....	علی - سهیلی (زنده در ۴۳۱هـ)	۲۳۸.....	علی - بغدادی (۳۹۲ - ۴۷۶هـ)
۲۴۹.....	علی - شامی (زنده در ۴۳۴هـ)	۲۳۹.....	علی - بغدادی (۴۰۹ - ۴۹۷هـ)
۲۴۹.....	علی - شیبانی (۴۰۶ - ۴۵۴هـ)	۲۳۹.....	علی - بکری (م ۴۴۹هـ)
۲۵۰.....	علی - صائغ (حیات قرن ۵هـ)	۲۳۹.....	علی - بلخی (زنده در ۴۷۵هـ)
۲۵۰.....	علی - صیقلی (۳۰۵ - ۴۰۳هـ)	۲۳۹.....	علی - بندار (۳۸۶ - ۴۷۴هـ)
۲۵۰.....	علی - طالقانی (حیات در ۴۲۱هـ)	۲۴۰.....	علی - بهرامی (م ۵۰۰هـ)
۲۵۰.....	علی - طیب (حیات در ۴۱۱هـ)	۲۴۰.....	علی - تاج حلوانی (م ۴۹۳هـ)
۲۵۱.....	علی - طرابلسی (۳۴۸ - ۴۳۲هـ)	۲۴۰.....	علی - تهامی (م ۴۱۶هـ)
۲۵۱.....	علی - طوبی (زنده پیش از ۴۵۴هـ)	۲۴۱.....	علی - جونی (م ۴۶۳هـ)
۲۵۱.....	علی - عبدری (م ۴۹۳هـ)	۲۴۱.....	علی - حرانی (۳۴۳ - ۴۴۱هـ)
۲۵۲.....	علی - علم الهدی (۳۵۵ - ۴۳۶هـ)	۲۴.....	علی - حسینی (م ۴۲۱هـ)
۲۵۵.....	علی - علوی (حدود ۳۹۰ - ۴۶۶هـ)	۲۴۲.....	علی - حصری (حدود ۴۱۵ - ۴۸۸هـ)
۲۵۶.....	علی - فالی (م ۴۴۸هـ)	۲۴۲.....	علی - حقیقی (م ۴۹۰هـ)
۲۵۶.....	علی - فرخی (م ۴۲۹هـ)	۲۴۲.....	علی - حنایی (۳۷۰ - ۴۲۸هـ)
۲۵۷.....	علی - خدای (زنده در ۴۱۱هـ)	۲۴۳.....	علی - خوئی (م ۴۳۰هـ)
۲۵۷.....	علی - خلیلی (م ۴۲۷هـ)	۲۴۳.....	علی - خرقانی (۳۵۲ - ۴۲۵هـ)
۲۵۷.....	علی - فهری (حیات ۴۴۰هـ)	۲۴۳.....	علی - خزاز (قرن ۵هـ)
۲۵۸.....	علی - قایسی (۲۱۰ - ۴۰۱هـ)	۲۴۴.....	علی - خلّعی (۴۰۵ - ۴۹۲هـ)
۲۵۸.....	علی - قرطبی (م حدود ۴۳۰هـ)	۲۴۴.....	علی - خلیلی (حیات اوائل قرن پنجم هجری)
۲۵۸.....	علی - قنّانی (م ۴۱۳هـ)	۲۴۴.....	علی - دقیقی (۳۴۵ - ۴۱۵هـ)
۲۵۹.....	علی - قهندزی (م حدود ۴۲۰هـ)	۲۴۵.....	علی - رئیس الرّؤسا (۳۴۰ - ۴۲۱هـ)
۲۵۹.....	علی - کخّال (م ۴۳۰هـ)	۲۴۵.....	علی - ربّعی (م ۴۴۴هـ)
۲۵۹.....	علی - کرمانی (م حدود ۴۷۰هـ)	۲۴۵.....	علی - ربّعی (۳۲۸ - ۴۲۰هـ)
۲۶۰.....	علی - کفرطابی (م پس از ۴۶۰هـ)	۲۴۶.....	علی - رُحّبی (م ۴۹۹هـ)
۲۶۰.....	علی - کنانی (م ۴۷۹هـ)	۲۴۶.....	علی - رزّاز (۳۳۵ - ۴۱۹هـ)
۲۶۰.....	علی - لخمی (م ۴۷۸هـ)	۲۴۶.....	علی - ربّجی (حدود ۳۹۰ - ۴۶۸هـ)
۲۶۱.....	علی - ماوردی (۳۶۴ - ۴۵۰هـ)	۲۴۶.....	علی - زهراوی (م ۴۳۱هـ)
۲۶۱.....	علی - مُجاشعی (م ۴۷۹هـ)	۲۴۷.....	علی - سعیدی (م پس از ۴۱۰هـ)

۲۷۲..... عیسی - جرجانی (م ۴۰۱ هـ)	۲۶۲..... علی - مرسی (م ۴۵۸ هـ)
۲۷۳..... عیسی - ربیع (م ۴۸۰ هـ)	۲۶۲..... علی - مروزی (م ۴۵۲ هـ)
۲۷۴..... عیسی - لخمی (۳۳۳ - ۴۲۰ هـ)	۲۶۲..... علی - مصری (م ۴۱۶ هـ)
۲۷۴..... عیسی - منطقی (۳۳۱ - ۴۰۸ هـ)	۲۶۳..... علی - مصری (۳۷۷ - ۴۵۳ هـ)
۲۷۴..... غازی - سامانی (متوفای قرن پنجم هجری)	۲۶۴..... علی - مغازلی (م ۴۸۳ هـ)
۲۷۴..... غرس النعمه	۲۶۵..... علی - میمون (حیات نیمه اول قرن پنجم هجری)
۲۷۴..... غضائری	۲۶۵..... علی - نَسَوی (۳۹۳ - حدود ۴۷۳ هـ)
۲۷۴..... فارس - حمصی (۳۳۲ - ۴۰۱ هـ)	۲۶۵..... علی - نقیب (قرن پنجم هجری)
۲۷۵..... فرخی سیستانی	۲۶۵..... علی - نیرمانی (م ۴۱۴ هـ)
۲۷۵..... فضل الله - فارسی (قرن پنجم هجری)	۲۶۶..... علی - نیشابوری (م ۴۹۱ هـ)
۲۷۵..... فضل الله - مهنی (۳۵۷ - ۴۴۰ هـ)	۲۶۶..... علی - نیشابوری (م ۴۵۸ هـ)
۲۷۵..... فضل - تکریتی (حیات قرن ۵ هـ)	۲۶۶..... علی - واحدی (م ۴۶۸ هـ)
۲۷۶..... فضل - جرجانی (حیات ۴۵۸ هـ)	۲۶۷..... علی - واسطی (م ۴۳۷ هـ)
۲۷۶..... فضل - صاغانی (حیات ۴۲۳ هـ)	۲۶۷..... علی - واسطی (م ۴۲۴ هـ)
۲۷۶..... فضل - فارقی (م ۴۳۰ هـ)	۲۶۸..... علی - هاشمی (۴۱۵ هـ)
۲۷۶..... فضل - قصبانی (م ۴۴۴ هـ)	۲۶۸..... علی - هجویری (م ۴۶۵ هـ)
۲۷۷..... فضل - لوکری (م ۴۶۴ هـ)	۲۶۸..... علی - هروی (۳۴۰ - ۴۱۵ هـ)
۲۷۷..... قابوس - دیلمی (م ۴۰۳ هـ)	۲۶۸..... علی - همدانی (م ۴۱۴ هـ)
۲۷۸..... قاسم - خراسانی (۳۸۳ - ۴۴۶ هـ)	۲۶۹..... عمار - موصلی (زنده در اوایل قرن ۵ هـ)
۲۷۸..... قاسم - ثقی (۴۸۹ - ۵۱۷ هـ)	۲۶۹..... عمران - معافری (م ۴۲۱ هـ)
۲۷۸..... قاسم - ریولی (۳۸۸ - ۴۰۱ هـ)	۲۶۹..... عمر - ثمانینی (م ۴۴۲ هـ)
۲۷۹..... قاسم - واسطی (حیات قبل از ۴۰۰ هـ)	۲۶۹..... عمر - زنجانی (م ۴۵۹ هـ)
۲۷۹..... قطران - تبریزی (م حدود ۴۱۵ هـ)	۲۷۰..... عمر - زهری (۳۴۷ - ۴۲۴ هـ)
۲۸۱..... قفال صغیر	۲۷۰..... عمر - عطّار (م حدود ۴۳۰ هـ)
۲۸۱..... کاتب خراسانی	۲۷۰..... عمر - لیثی (م ۴۶۶ هـ)
۲۸۱..... کافرک	۲۷۱..... عمر - مطوعی (م حدود ۴۴۰ هـ)
۲۸۱..... کردی - فارسی (قرن پنجم هجری)	۲۷۱..... عمر - هوزنی (۳۹۲ - ۴۶۰ هـ)
۲۸۱..... کوکی - مروزی (حیات قرن ۵ هـ)	۲۷۲..... عمر - یمنی (م حدود ۴۵۵ هـ)
۲۸۱..... کیکاووس - دیلمی (۴۱۲ - زنده در ۴۷۵ هـ)	۲۷۲..... عمید الدوله
۲۸۳..... لیث - اسدی (قرن پنجم هجری)	۲۷۲..... عمید الرؤساء
۲۸۳..... مالک - قیسی (۳۵۴ - ۴۳۷ هـ)	۲۷۲..... عمید الملک
۲۸۳..... مأول - حلبی (م حدود ۴۹۰ هـ)	۲۷۲..... عیسون - صفلی (م ۴۶۴ هـ)
۲۸۴..... مبارک - بغدادی (۴۳۱ - ۵۰۰ هـ)	۲۷۲..... عیسی - اسدی (۴۱۳ - ۴۸۶ هـ)

۲۹۷.....	محمد - بغدادی (۳۳۸ - ۴۱۲ هـ)	۲۸۴.....	مبشر - آمري (م ۴۸۰ هـ)
۲۹۷.....	محمد - بغدادی (۴۰۱ - ۴۷۳ هـ)	۲۸۴.....	مجاهد - عامري (۳۷۱ - ۴۳۶ هـ)
۲۹۸.....	محمد - بغدادی (۳۸۰ - ۴۵۸ هـ)	۲۸۴.....	مجتبی - کلینی (قرن پنجم هجری)
۲۹۸.....	محمد - بغدادی (۳۹۸ - ۴۷۰ هـ)	۲۸۵.....	محسن - تنوخی (۳۴۹ - ۴۱۹ هـ)
۲۹۹.....	محمد - بندینجی (۴۰۷ - ۴۹۵ هـ)	۲۸۵.....	محسن - جشمی (۴۱۳ - ۴۹۴ هـ)
۲۹۹.....	محمد بن سلیمان (قرن ۵ هـ)	۲۸۶.....	محسن - خزاعی (قرن پنجم هجری)
۲۹۹.....	محمد - بیانی (م ۴۲۳ هـ)	۲۸۶.....	محسن - رسی (حیات قرن ۵ هـ)
۲۹۹.....	محمد - بیرونی (۳۶۲ - ۴۴۰ هـ)	۲۸۶.....	محسن - عیسی (م ۴۱۶ هـ)
۳۰۴.....	محمد - بیضاوی (۳۹۲ - ۴۶۸ هـ)	۲۸۷.....	محمد - ابن ابی صفره (م پیش از ۴۲۰ هـ)
۳۰۵.....	محمد - بیکندی (۳۹۲ - ۴۸۲ هـ)	۲۸۷.....	محمد - اردستانی (وفات بعد از ۴۳۰ هـ)
۳۰۵.....	محمد - بیهقی (۳۸۵ - ۴۷۰ هـ)	۲۸۷.....	محمد - ازدی (حیات نیمه اول قرن ۵ هـ)
۳۰۵.....	محمد - تیان (م ۴۱۹ هـ)	۲۸۷.....	محمد - ازدی (۳۸۴ - ۴۶۱ هـ)
۳۰۶.....	محمد - تجیبی (م ۴۶۰ هـ)	۲۸۸.....	محمد - اسبیجایی (حوالی ۵۰۰ هـ)
۳۰۶.....	محمد - تجیبی (م ۴۱۹ هـ)	۲۸۸.....	محمد - اسفراینی (م ۴۸۷ هـ)
۳۰۷.....	محمد - تمیمی (۳۴۷ - ۴۱۶ هـ)	۲۸۸.....	محمد - اسکاف (م ۴۱۱ هـ)
۳۰۷.....	محمد - تمیمی (۳۴۷ - ۴۱۶ هـ)	۲۸۹.....	محمد - اسکافی (م ۴۲۰ هـ)
۳۰۷.....	محمد - ثقفی (م ۴۸۵ هـ)	۲۸۹.....	محمد - اصفهانی (حیات ۴۱۵ هـ)
۳۰۸.....	محمد - جاسانی (م حدود ۴۶۰ هـ)	۲۸۹.....	محمد - اصفهانی (م ۴۰۶ هـ)
۳۰۸.....	محمد - جبلی (م ۴۳۹ هـ)	۲۹۰.....	محمد - اصفهانی (۳۶۶ - ۴۵۹ هـ)
۳۰۸.....	محمد - دامی (۳۹۰ - ۴۶۰ هـ)	۲۹۰.....	محمد - انباری (۳۹۶ - ۴۷۶ هـ)
۳۰۹.....	محمد - دمام (۳۸۳ - ۴۶۲ هـ)	۲۹۱.....	محمد - انصاری (۴۱۷ - ۵۰۰ هـ)
۳۰۹.....	محمد - جریری (حیات قرن ۵ هـ)	۲۹۱.....	محمد - باجی (۳۵۶ - ۴۲۳ هـ)
۳۰۹.....	محمد - جعفری (م ۴۶۳ هـ)	۲۹۲.....	محمد - یزدانی (۳۸۸ - ۴۶۹ هـ)
۳۱۱.....	محمد - جُهَنی (۳۷۹ - ۴۰۷ هـ)	۲۹۲.....	محمد - برمکی (م ۴۱۱ هـ)
۳۱۱.....	محمد - حجة الدین (م ۴۲۱ هـ)	۲۹۲.....	محمد - بروجردی (۳۸۰ - ۴۵۵ هـ)
۳۱۱.....	محمد - حرّار (م ۴۴۳ هـ)	۲۹۳.....	محمد - یزّاز (م ۴۱۰ هـ)
۳۱۲.....	محمد - حرانی (۳۶۶ - ۴۲۰ هـ)	۲۹۳.....	محمد - یزّاز (۳۲۹ - ۴۱۹ هـ)
۳۱۲.....	محمد - حسینی (زنده در ۴۸۵ هـ)	۲۹۳.....	محمد - یزّاز (۳۴۷ - ۴۴۰ هـ)
۳۱۳.....	محمد - حسینی (م ۴۶۸ هـ)	۲۹۴.....	محمد - یزّدوی (۴۲۱ - ۴۹۳ هـ)
۳۱۳.....	محمد - حسینی (۴۰۵ - ۴۸۰ هـ)	۲۹۵.....	محمد - بَصْرَوی (م ۴۴۳ هـ)
۳۱۳.....	محمد - حصیری (۵۰۰ هـ)	۲۹۶.....	محمد - بصری (م ۴۰۳ هـ)
۳۱۴.....	محمد - حلبی (م ۴۲۶ هـ)	۲۹۶.....	محمد - بصری (م ۴۳۶ هـ)
۳۱۴.....	محمد - حنّامی (م ۴۸۹ هـ)	۲۹۷.....	محمد - بصری (م ۴۹۹ هـ)

۳۲۷.....	محمد - سینی (۲۹۲-۴۳۲هـ)	۳۱۴.....	محمد - حمیدی (قبل ۴۲۰-۴۸۸هـ)
۳۲۸.....	محمد - شاشی (۳۹۷-۴۹۵هـ)	۳۱۵.....	محمد - خیوشانی (م ۴۷۴هـ)
۳۲۸.....	محمد - شامی (۴۰۰-۴۸۸هـ)	۳۱۵.....	محمد - خُجَندی (م ۴۸۳هـ)
۳۲۹.....	محمد - شقراطیسی (م ۴۶۶هـ)	۳۱۵.....	محمد - خراسانی (زنده در ۴۴۱هـ)
۳۲۹.....	محمد - شلیبی (۴۱۲-۴۷۹هـ)	۳۱۶.....	محمد - خزاعی (قرن پنجمهـ)
۳۲۹.....	محمد - شُلُجی (۳۳۳-۴۲۳هـ)	۳۱۶.....	محمد - خزاعی (۳۳۲-۴۰۸هـ)
۳۳۰.....	محمد - شیرازی (حدود ۳۴۰-۴۴۲هـ)	۳۱۷.....	محمد - خزیمی (حیات ۵۰۰هـ)
۳۳۰.....	محمد - صابی (۴۱۶-۴۸۰هـ)	۳۱۷.....	محمد - خواهرزاده (م ۴۸۳هـ)
۳۳۱.....	محمد - صقلی (م ۴۵۱هـ)	۳۱۷.....	محمد - خوشنام (حیات قرن ۵هـ)
۳۳۱.....	محمد - صوّاف (۳۷۴-۴۴۰هـ)	۳۱۷.....	محمد - خِیاط (۴۰۱-۴۹۹هـ)
۳۳۱.....	محمد - صوری (۳۷۶-۴۴۱هـ)	۳۱۸.....	محمد - دارمی (۳۵۸-۴۴۸هـ)
۳۳۱.....	محمد - صهرجی (م قرن ۵هـ)	۳۱۸.....	محمد - دامغانی (۳۹۸-۴۷۸هـ)
۳۳۲.....	محمد - صیداوی (۳۰۵-۴۰۲هـ)	۳۱۹.....	محمد - دانی (م حدود ۴۷۰هـ)
۳۳۲.....	محمد - صیدلانی (م حدود ۴۲۷هـ)	۳۱۹.....	محمد - دَلْفی (م ۴۶۰هـ)
۳۳۲.....	محمد - صیرفی (۳۷۳-۴۲۷هـ)	۳۱۹.....	محمد - دینوری (م ۴۸۰ و اندی)
۳۳۳.....	محمد - طبری (م پس از ۴۱۱هـ)	۳۲۰.....	محمد - ذکوانی (۳۳۳-۴۱۹هـ)
۳۳۳.....	محمد - طبسی (حدود ۳۹۲-۴۸۲هـ)	۳۲۰.....	محمد - رازی (زنده در ۴۱۶هـ)
۳۳۳.....	محمد - طرازی (قرن ۵هـ)	۳۲۰.....	محمد - رازی (قرن پنجم، ششم یا هفتم هجری)
۳۳۴.....	محمد - طرَفی (۳۸۷-۴۵۴هـ)	۳۲۱.....	محمد - رَزْجَاهی (۳۴۱-۴۲۶هـ)
۳۳۴.....	محمد - طلاع (۴۰۴-۴۹۷هـ)	۳۲۱.....	محمد - رضی (۳۵۹-۴۰۶هـ)
۳۳۴.....	محمد - طلیطلی (م ۴۱۰هـ)	۳۲۲.....	محمد - رُعینی (م ۴۳۷هـ)
۳۳۵.....	محمد - طوسی (۳۸۵-۴۶۰هـ)	۳۲۲.....	محمد - رعینی (۳۹۲-۴۷۶هـ)
۳۳۶.....	محمد - عامری (م ۴۱۰هـ)	۳۲۳.....	محمد - رودباری (زنده ۴۶۹هـ)
۳۳۷.....	محمد - عَبّادی (۳۷۵-۴۵۸هـ)	۳۲۳.....	محمد - روزراوری (۴۳۷-۴۸۸هـ)
۳۳۷.....	محمد - عبیدلی (۳۳۸-۴۳۷هـ)	۳۲۳.....	محمد - زوزنی (م ۴۶۳هـ)
۳۳۸.....	محمد - عَتَبی (م ۴۲۷هـ)	۳۲۴.....	محمد - زیادی (۳۱۷-۴۱۰هـ)
۳۳۹.....	محمد - عدنان (حیات قرن ۵هـ)	۳۲۴.....	محمد - سرخسی (۴۰۰-۴۸۳هـ)
۳۳۹.....	محمد - عرضی (م ۴۱۷هـ)	۳۲۵.....	محمد - سُرخ (قرن ۵هـ)
۳۳۹.....	محمد - عُشاری (۳۶۶-۴۵۱هـ)	۳۲۶.....	محمد - سَلْمی (م حدود ۴۷۰هـ)
۳۳۹.....	محمد - عطار (۳۸۱-۴۶۶هـ)	۳۲۶.....	محمد - سَلْمی (۳۳۰-۴۱۲هـ)
۳۳۹.....	محمد - عطشی (م پیش از ۴۲۷هـ)	۳۲۶.....	محمد - سمرقندی (م بعد از ۴۵۰هـ)
۳۴۰.....	محمد - عکبری (۳۸۲-۴۷۳هـ)	۳۲۷.....	محمد - سمعانی (م حدود ۴۵۰هـ)
۳۴۰.....	محمد - علوی (زنده در سال ۴۴۳هـ)	۳۲۷.....	محمد - سمنانی (۳۶۱-۴۴۴هـ)

۳۵۳.....	محمد - کراجکی (م ۴۴۹هـ)	۳۴۱.....	محمد - علوی (زنده در ۴۷۸هـ)
۳۵۵.....	محمد - کرجی (م حدود ۴۱۰هـ)	۳۴۱.....	محمد - علوی (م ۴۰۸هـ)
۳۵۶.....	محمد - کرخی (م ۴۸۲هـ)	۳۴۱.....	محمد - علوی (۳۶۷-۴۴۵هـ)
۳۵۶.....	محمد - کرکانجی (۳۹۰-۴۸۱هـ)	۳۴۲.....	محمد - عمروسی (۳۷۲-۴۵۲هـ)
۳۵۷.....	محمد - کفرطابی (م ۴۵۳هـ)	۳۴۲.....	محمد - عمید الدوله (حدود ۳۸۵-۴۳۹هـ)
۳۵۷.....	محمد - کلاغی (حیات ۴۰۴هـ)	۳۴۲.....	محمد - عمیدی (م ۴۳۳هـ)
۳۵۷.....	محمد - کلیبی (۳۹۱-۴۶۲هـ)	۳۴۳.....	محمد - عنبری (م ۴۱۲هـ)
۳۵۷.....	محمد - کوفی (۳۰۳-۴۰۲هـ)	۳۴۳.....	محمد - عنوی (۳۹۴-۴۷۳هـ)
۳۵۸.....	محمد - کیسکی (قرن ۵)	۳۴۳.....	محمد - غرناطی (م حدود ۴۸۰هـ)
۳۵۸.....	محمد - لخمی (م حدود ۴۳۵هـ)	۳۴۳.....	محمد - غزنی (م ۴۲۱هـ)
۳۵۸.....	محمد - مارستانی (بعد از ۴۲۰-۴۸۹هـ)	۳۴۴.....	محمد - غضائری (م ۴۲۶هـ)
۳۵۹.....	محمد - مازن (متوفای حدود ۴۸۰هـ)	۳۴۴.....	محمد - غنچار (۳۳۷-۴۱۲هـ)
۳۵۹.....	محمد - مدائنی (۳۷۰-۴۴۸هـ)	۳۴۴.....	محمد - فارسی (حیات قرن ۵هـ)
۳۵۹.....	محمد - مذحجی (حدود ۳۴۰-حدود ۴۲۰هـ)	۳۴۵.....	محمد - فارسی (م ۴۲۱هـ)
۳۶۰.....	محمد - مرادی (م ۴۸۹هـ)	۳۴۵.....	محمد - فراه (۳۴۱-۴۳۱هـ)
۳۶۰.....	محمد - مری (م ۴۸۵هـ)	۳۴۵.....	محمد - فرضی (۳۲۲-۴۰۲هـ)
۳۶۰.....	محمد - مری (م ۴۹۰هـ)	۳۴۶.....	محمد - فصیحی (حیات قرن ۵هـ)
۳۶۱.....	محمد - مسیحی (۳۶۶-۴۲۰هـ)	۳۴۶.....	محمد - فقیه (م قرن ۵هـ)
۳۶۱.....	محمد - مسعودی (م ۴۲۶هـ)	۳۴۶.....	محمد - قبری (م ۴۰۶هـ)
۳۶۱.....	محمد - مضری (حدود ۴۰۵-۴۹۷هـ)	۳۴۶.....	محمد - قرطبی (م ۴۱۹هـ)
۳۶۲.....	محمد - مری (۳۷۴-۴۴۰هـ)	۳۴۷.....	محمد - قرطبی (م ۴۲۳هـ)
۳۶۲.....	محمد - مظفر (م ۵۶هـ)	۳۴۷.....	محمد - قزاز (م ۳۴۲-۴۲۲هـ)
۳۶۲.....	محمد - معافری (۴۱۰-۴۸۳هـ)	۳۴۸.....	محمد - قزوینی (م قرن ۵هـ)
۳۶۳.....	محمد - معموری (م ۴۸۵هـ)	۳۴۸.....	محمد - قصار (م ۴۱۲هـ)
۳۶۳.....	محمد - مفید (۳۳۶-۴۱۳هـ)	۳۴۹.....	محمد - قضاعی (م ۴۵۴هـ)
۳۶۵.....	محمد - موصلی (۴۰۲-۴۹۴هـ)	۳۴۹.....	محمد - قطان (م ۴۰۷هـ)
۳۶۵.....	محمد - ناصحی (م ۴۸۴هـ)	۳۴۹.....	محمد - قلو سی (م ۴۲۲هـ)
۳۶۶.....	محمد - نسابه (قرن پنجم هجری)	۳۵۰.....	محمد - قمی (زنده در سال ۴۱۲هـ)
۳۶۶.....	محمد - نسفی (م ۴۱۴هـ)	۳۵۱.....	محمد - قنانی (قرن پنجم هجری)
۳۶۷.....	محمد - نسوی (۳۷۸-۴۷۸هـ)	۳۵۲.....	محمد - قیروانی (۴۱۳-۴۸۶هـ)
۳۶۷.....	محمد - نقاش (پس از ۳۳۰-۴۱۴هـ)	۳۵۲.....	محمد - قیسی (م حدود ۴۸۰هـ)
۳۶۷.....	محمد - نیشابوری (۳۲۱-۴۰۵هـ)	۳۵۳.....	محمد - کاتب خراسانی (قرن ۵هـ)
۳۶۸.....	محمد - نیلی (۳۵۷-۴۳۶هـ)	۳۵۳.....	محمد - کازرونی (م ۴۵۵هـ)

۳۷۸	مقید نیشابوری	۳۶۸	محمد - وایلی (م ۴۳۱ هـ)
۳۷۸	مکی - قیسی (۳۵۵ - ۴۳۷ هـ)	۳۶۹	محمد - واسطی (۴۰۹ - ۴۹۸ هـ)
۳۷۹	مکی - مقدسی (۴۳۲ - ۴۹۲ هـ)	۳۶۹	محمد - واسطی (۳۸۰ - ۴۶۲ هـ)
۳۷۹	ملکشاه - سلجوقی (۴۴۷ - ۴۸۵ هـ)	۳۶۹	محمد - هاشمی (۳۷۰ - ۴۶۵ هـ)
۳۸۰	منصور - آبی (زنده در ۴۳۲ هـ)	۳۷۰	محمد - هاشمی (۳۴۵ - ۴۲۸ هـ)
۳۸۰	منصور - تمیمی (م ۴۴۲ هـ)	۳۷۰	محمد - هراسی (م ۴۲۵ هـ)
۳۸۱	منصور - خوارزمی (م حدود ۴۲۵ هـ)	۳۷۰	محمد - هروی (م ۴۱۴ هـ)
۳۸۲	منصور - زاهد العلما (م پس از ۴۶۰ هـ)	۳۷۰	محمد - هروی (م ۵۰۰ هـ)
۳۸۲	منصور - سماعی (۴۲۶ - ۴۸۹ هـ)	۳۷۱	محمد - هروی (۳۷۲ - ۴۳۳ هـ)
۳۸۲	منصور - عزیزی (م ۴۱۱ هـ)	۳۷۱	محمد - همدانی (م حدود ۴۵۰ هـ)
۳۸۳	منصور - غزقی (م ۴۶۵ هـ)	۳۷۲	محمد - هواری (م ۴۱۵ هـ)
۳۸۳	منصور - فاطمی (۳۸۳ - ۴۱۱ هـ)	۳۷۲	محمد - یزدی (۳۱۹ - ۴۰۸ هـ)
۳۸۳	منصور - کرخی (م ۴۴۷ هـ)	۳۷۲	محمود - جوهری (زنده در اواسط قرن ۵ هـ)
۳۸۴	منصور - هروی (حدود ۳۶۰ - ۴۴۰ هـ)	۳۷۳	محمود - غزنوی (۳۶۰ - ۴۲۱ هـ)
۳۸۴	منیر - خشاب (م ۴۱۲ هـ)	۳۷۳	محمود - قزوینی (قرن پنجم هجری)
۳۸۴	موسی - معدل (م حدود ۵۰۰ هـ)	۳۷۳	محمود - کاشغری (م حدود ۴۹۵ هـ)
۳۸۵	موفق - هروی (نیمه اول قرن پنجم هجری)	۳۷۴	مختار - ابن بطلان (اوائل قرن ۵ - ۴۴۴ هـ)
۳۸۵	مهمل - خوافی (نیمه نخست قرن پنجم هجری)	۳۷۴	مُرجی - معری (زنده در ۴۵۰ هـ)
۳۸۵	آب - سدی (م ۴۳۵ هـ)	۳۷۵	مروان - بونی (م قبل ۴۴۰ هـ)
۳۸۶	مهار - دیلمی (۳۶۷ - ۴۲۸ هـ)	۳۷۵	مسرور - طالقانی (قرن پنجم هجری)
۳۸۶	میسر - تنوخی (۴۱۱ - ۴۷۱ هـ)	۳۷۵	مسعود - بخاری (م ۴۶۱ هـ)
۳۸۶	مؤید فی الدین	۳۷۵	مسعود - بیاضی (م ۴۶۸ هـ)
۳۸۶	ناصر - ابن غانم (حیات ۵۰۰ هـ)	۳۷۶	مسعود - رازی (م حیات ۴۳۰ هـ)
۳۸۶	ناصر - دیلمی (م ۴۴۴ هـ)	۳۷۶	مسعود - سجزی (۴۷۷ هـ)
۳۸۷	ناصر - علوی (قرن پنجم هجری)	۳۷۶	مسلم - کاتب (۴۶۰ هـ)
۳۸۷	ناصر - عمری (م ۴۴۴ هـ)	۳۷۶	مُسیحی کاتب
۳۸۷	ناصر - کافرک (قرن ۵ هـ)	۳۷۶	مشکویه
۳۸۸	نافع - تنیسی (زنده در ۴۱۹ هـ)	۳۷۶	مظفر - حسینی (حیات ۴۳۴ هـ)
۳۸۸	نجاشی	۳۷۷	مظفر - حمدانی (زنده در ۴۰۸ هـ)
۳۸۸	نجا - عطار (۴۰۰ - ۴۶۹ هـ)	۳۷۷	معز - صنهاجی (۳۹۸ - ۴۵۴ هـ)
۳۸۸	نجیب الدین - ترمذی (قرن پنجم یا ششم هـ)	۳۷۷	مفضل - مافروخی (م حدود ۴۷۵ هـ)
۳۸۸	نصر - بزاز (۳۹۸ - ۴۹۴ هـ)	۳۷۸	مفضل - معری (بعد ۳۷۰ - ۴۴۲ هـ)
۳۸۹	نصر - دینوری (م حدود ۴۱۰ هـ)	۳۷۸	مقید نیشابوری

۳۹۸	یحیی - شجری (۴۱۲ - ۴۷۹ هـ)	۳۸۹	نصر - زنجان (قرن ۵ هـ)
۳۹۸	یحیی - شُقاطسی (م ۴۲۹ هـ)	۳۸۹	نصر - طحان (م ۴۲۲ هـ)
۳۹۹	یحیی - علوی (م ۴۷۸ هـ)	۳۸۹	نصر - فارسی (م ۴۶۱ هـ)
۳۹۹	یحیی - قرطبی (م ۴۲۲ هـ)	۳۹۰	نصر - مقدسی (قبل از ۴۱۰ - ۴۹۰ هـ)
۳۹۹	یحیی - مرسی (۴۰۶ - ۴۹۶ هـ)	۳۹۰	نظام الدین
۴۰۰	یحیی - مزکی (پس از ۳۳۰ - ۴۱۴ هـ)	۳۹۰	نظام الملک
۴۰۰	یحیی - ورجلانی (م ۴۷۱ هـ)	۳۹۰	واحدی
۴۰۰	یحیی - هارونی (۳۴۰ - ۴۲۴ هـ)	۳۹۰	وزیر مغربی
۴۰۱	یعقوب - اسفراینی (۴۹۸ هـ)	۳۹۰	ویجن - کوهی (۳۲۹ - ۴۰۵ هـ)
۴۰۱	یعقوب - بَزْزَبینی (۴۰۹ - ۴۸۶ هـ)	۳۹۱	هبة الله - اسرائیلی (قرن ۵ هـ)
۴۰۱	یعقوب - نیشابوری (م ۴۷۴ هـ)	۳۹۲	هبة الله - بغدادی (۳۳۷ - ۴۱۰ هـ)
۴۰۲	یوسف - أَعْلَم (۴۱۰ - ۴۷۶ هـ)	۳۹۲	هبة الله - شیرازی (م ۴۸۶ هـ)
۴۰۲	یوسف - چشتی (حدود ۳۷۵ - ۴۵۹ هـ)	۳۹۲	هبة الله - شیرازی (۳۹۰ - ۴۷۰ هـ)
۴۰۲	یوسف - خراسانی (م حدود ۴۴۰ هـ)	۳۹۳	هبة الله - کاتب (زنده در ۴۰۰ هـ)
۴۰۳	یوسف - خویی (م ۴۵۹ هـ)	۳۹۳	هبة الله - لالکائی (م ۴۱۸ هـ)
۴۰۳	یوسف - دینوری (م ۴۰۵ هـ)	۳۹۴	هشام - قرطبی (م ۴۲۳ هـ)
۴۰۳	یوسف - رباحی (۳۶۷ - ۴۴۸ هـ)	۳۹۱	هشام - وَفْشَی (۴۰۸ - ۴۸۹ هـ)
۴۰۴	یوسف - رمادی (م ۴۰۳ هـ)	۳۹۴	هلال - حَقَّار (۳۲۲ - ۴۱۴ هـ)
۴۰۴	یوسف - زجاجی (۲۵۲ - ۴۱۵ هـ)	۳۹۵	هلال - صابنی (۳۵۹ - ۴۴۸ هـ)
۴۰۵	یوسف - فارسی (م پس از ۴۸۰ هـ)	۳۹۵	همام - معری (زنده ۴۵۴ هـ)
۴۰۵	یوسف - قرطبی (۳۶۸ - ۴۶۳ هـ)	۳۹۵	هیثم - قرشی (م ۴۰۳ هـ)
۴۰۵	یوسف - قیری (قر ۵ هـ)	۳۹۶	یحیی - ارزنی (م ۴۱۵ هـ)
۴۰۶	یوسف - مؤتمن (م ۴۷۸ هـ)	۳۹۶	یحیی - انطاکی (م ۴۵۸ هـ)
۴۰۶	یونس - قرطبی (۳۳۸ - ۴۲۹ هـ)	۳۹۶	یحیی - یارابی (م حدود ۴۲۵ هـ)
۴۰۷	کتاب نامه	۳۹۶	یحیی - بغدادی (م ۴۹۳ هـ)
۴۲۵	فهرست مؤلفان برحسب قرن	۳۹۷	یحیی بن عجلان (م ۴۰۳ هـ)
۴۲۵	قرن پنجم هجری	۳۹۷	یحیی - تکریتی (م حدود ۴۷۲ هـ)
		۳۹۸	یحیی - حضرمی (م ۴۱۶ هـ)
		۳۹۸	یحیی - سرقسطی (م ۴۱۴ هـ)

سخنی با خواننده

تأکید اسلام بر کسب علم و دانش از نخستین روزهای ظهور سبب شد مسلمانان این مهم را وظیفه‌ای شرعی بدانند و آن را بر بسیاری از امور مقدم دارند؛ به طوری که در سال‌های آغازین عصر مدنی که مسلمانان نیاز اقتصادی فراوانی داشتند، فدیة اسیران را آموزش افرادی از بی‌سوادان خود قرار دادند. با گسترش قلمرو اسلام و آشنایی مسلمانان با سرزمین‌های دیگر و علوم مختلف نکایوی آنان برای آموختن بیشتر شد. مشاهده دستاوردهای علمی سرزمین‌های فتح شده و مشاهده این را در فهم و یادگیری بیشتر مصمم و زمینه رشد و توسعه دانش‌های مختلف را فراهم کرد. فرصت‌های پیش آمده برای برخی امامان شیعه مانند امام جعفر و امام صادق علیهما السلام نیز مسیر پیشرفت را هموارتر کرد. دانش دوستی برخی حاکمان نیز سبب رونق برخی علوم گردید و دانشمندان مسلمان آثار کم‌نظیری در علوم مختلف در جهان اسلام پدید آوردند و پایه گذار تمدنی شدند که پس از قرن‌ها هنوز مایه افتخار است و از آن به عظمت یاد می‌شود. دانشمندان مسلمان علاوه بر علوم دینی دانش‌های وارداتی را نیز به خوبی پرورش دادند و ضمن توسعه و غنابخشی به علوم مختلف دستاوردهای تازه‌ای به جهان عرضه داشتند. درک عظمت این فعالیت‌های علمی نیاز امروز جامعه اسلامی به شمار می‌رود؛ چراکه بخش مهمی از هویت علمی و تمدنی مسلمانان است و همین ضرورت معرفی آثار آنان را می‌نماید؛ نکته‌ای که از دیرباز توجه دانشمندان را برانگیخته و آثاری در این زمینه پدید آورده است. در خوارستان است؛ اما برخی اشکالات و کاستی‌ها و عدم جامعیت و کارآمد نبودن برای فارسی‌زبانان بازنگری و تدوین آثار جدید را ضروری ساخت. ضرورت پرداخت به این مسئله در جلد نخست به تفصیل آمده است.

پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت علیهم السلام به منظور رفع این کاستی‌ها و معرفی شخصیت‌های علمی جهان اسلام که بالتبع نشان‌دهنده فرهنگ و تمدن برجسته و شکوفای اسلامی است، بر آن شد در طرحی علمی پژوهشی سترگ زندگی‌نامه علمی آنان را فراهم آورد و به کوتاهی درباره ایشان مطالبی عرضه دارد. این کار ظرفیت گشودن تمامی زوایای حیات آنان را ندارد؛ اما مدخلی برای آشنایی و ورود به این عرصه به شمار می‌آید و خواننده با داشتن این اطلاعات اندک و مآخذ داده شده، می‌تواند در صورت نیاز به انبوهی از اطلاعات دست یابد و نیازهای خود را برطرف سازد. جلد نخست این اثر به همت نویسندگان محترم، مدیران پیشین و دست‌اندرکاران پژوهشکده در سال ۱۳۸۹ منتشر شد که علی‌رغم برخی کاستی‌ها مورد استقبال قرار گرفت و جلد دوم آن همراه این مجلد در اختیار علاقمندان قرار می‌گیرد.

بی‌تردید اجرای این پژوهش و غنای علمی آن مدیون تلاش‌های ارزنده مدیران محترم پیشین گروه تاریخ و تمدن آقایان دکتر نعمت‌الله صفری، محمدالله کبری و حجت‌الاسلام والمسلمین محمد غفوری، ناظران، ارزیابان و اعضای محترم شورای پژوهشی پژوهشکده آیت‌الله محمدهادی یوسفی غروی، حجج‌الاسلام آقایان رمضان محمدی و محمدجواد صاحبی، آقایان دکتر نعمت‌الله صفری فروشانی و دکتر سیدحسین فلاح‌زاده، مدیر محترم امور پژوهشی حجت‌الاسلام مهدی نورمحمدی، کارشناس محترم گروه حجت‌الاسلام سیدرسول کاظمی‌نسب و آقایان مهدی بنی‌حسن و

سعید نجفی نژاد است؛ همت و تلاش ایشان را می‌ستایم و ارج می‌نهم؛ همچنین شایسته است از نشر پژوهشگاه قدردانی به عمل آورم که در عرضه این اثر کوشید و بذل توجه کرد؛ همچنین از رئیس محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر نجف لک‌زایی تشکر می‌کنم که بدون پشتیبانی و یاریگری بی‌دریغ و مؤثر ایشان، پژوهش حاضر به سرانجام نمی‌رسید.

پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (علیهم‌السلام) در جهت حیات و بالندگی علم و دانش آثار خود را در معرض جامعه علمی قرار داده و از انتقادهای و پیشنهادهای علمی همه استادان، صاحب‌نظران و پژوهشگران محترم استقبال می‌کند؛ امید است این فعالیت‌های علمی زمینه‌ساز رشد و پویایی دانش تاریخ و در پی تمدن اسلامی گردد.

دکتر حمیدرضا مطهری

مدیر پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (علیهم‌السلام)

www.ketab.ir

مقدمه

ن والقلم وما یسطرون

کتاب و نوشته که برآیند جوشش فکر و حاصل پویایی اندیشه است، مایهٔ فخر و مباهات جوامع بشری و از شاخصه‌های مهم توسعه و غنای فرهنگی و نگهبان علم و دین و فرهنگ بوده و البته همین ابزاری قدرتمند برای انتقال صبغه و سابقهٔ تمدنی اقوام و ملت‌ها به نسل‌های بعدی و ادوار پسینی، نقش آفریده‌اند.

مسلمانان که در این حوزه، دستاوردهایی عظیم و بیره‌کننده داشته و از گذشته‌ای درخشان در خلق آثار علمی برخوردار بوده‌اند و خدمات گران‌بهایی به جامعهٔ بشری ارزانی داشته و همهٔ جهانیان را مجذوب و مدیون خود کرده‌اند، بیش از هر ملتی، سزاوار تحسین و تقدیرند. بی‌گمان، کوشاوردهای علمی مسلمانان، بیش از هر چیز در آستان‌های اسلام ریشه دارد؛ آموزه‌هایی که هر یک به تنهایی می‌تواند مایهٔ دگرگونی شگرف در جان آدمی و جوامع بشری شود و آنان را از کاهلی به کوشایی و پویایی بکشانند و خمودگی و راحتی را از ایشان بستانند؛ از آن جمله آموزه‌های است که در باب دانشورزی و علم‌اندوزی عرضه شده است.

اسلام از روز نخست با سفارش به خواندن و کسب دانش از گهواره تا گور، دعوت خویش را آغاز کرد و در زمانی کوتاه، پیام دانشجویی‌اش، مرزهای زمان و مکان را درنوردید و تأکیدهای پیاپی دیانت اسلامی در ترغیب به تعلیم و تمیز آدمیان را برای به قید درآوردن علم به تکاپو واداشت؛^۱ تا آنجا که مدتی از پیدایی اسلام نگذشته بود که مسلمانان در عرصه‌های گوناگون علمی صاحب اندیشه و نظر و خاستگاه دانش‌های گوناگون شدند و حتی علوم بیگانه را تحت سیطرهٔ خویش درآوردند.

شکل‌گیری دانش‌های اسلامی با نگارش وحی الهی آغاز شد و با ثبت احادیث و سیرهٔ نبوی رونق یافت و پس از اندک زمانی نخستین مکتوبات در حوزهٔ اسلام، بر پایهٔ قرآن و حدیث پدید آمد و با گذشت زمان و ظهور دانشمندانی از صحابه و نسل‌های بعد، از یک سو و آشنایی مسلمانان با اقوام و ملل دیگر و راه یافتن نوشته‌های بیگانه به فرهنگ اسلامی از سوی دیگر، زمینه‌های شکل‌گیری شاخه‌های دیگری از علوم چون تفسیر، قرائت، تاریخ، فلسفه، کلام، طب، نجوم و ادبیات را فراهم کرد و در پی آن، نوشته‌هایی در آن حوزه‌ها یا به عرصهٔ وجود نهاد.

جلوگیری از نقل و تدوین حدیث در دورهٔ برخی از خلیفگان نخستین، فضای فرهنگی جامعهٔ اسلامی را برای مدتی تحت تأثیر قرار داد و مانعی اساسی برای گسترش دانش‌های دینی، به‌ویژه حدیث بود؛ ولی با گشایش‌ها و آزادی‌های ادوار بعدی به‌ویژه سال‌های نخست سدهٔ دوم هجری که با دورهٔ حاکمیت عمر بن عبدالعزیز همزمان شد و نیز دگرگونی‌های روی داده پس از فروپاشی امویان و روی کار آمدن عباسیان، زمینه‌هایی پیش آمد تا

مسلمانان بیش از پیش به دانش‌های اسلامی روی آوردند؛ زمینه‌هایی همچون ورود ایرانیان دانشمند به عرصه فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی و نیز روحیه دانش‌دوستیشان را در این میان نباید از نظر دور داشت.

در این عرصه، کوشش شیعیان درخور توجه بیشتری است. آنان که پس از رسول خدا ﷺ در محدودیت‌ها و حصارهای تنگ سیاسی قرار داشتند در سایه فراغتی که با تحول خلافت و جابه‌جایی دولت برای آنان پدید آمد به‌ویژه به برکت حضور و تلاش‌های دو امام بزرگوار شیعه، امام باقر و امام صادق علیهما السلام که به‌درستی از فرصت‌های پیش‌آمده بهره گرفتند، دامنه علم و معرفت را عمق و گسترش چشمگیری بخشیدند؛ از این رو در سده دوم، آثار علمی شیعیان و دانش‌آموختگان مکتب امامان علیهما السلام بر گروه‌های دیگر فزونی گرفت تا آنجا که می‌توان این امر را از ویژگی‌های سده دوم شمرد.

در پی نهضت ترجمه و ورود عقاید و اندیشه‌های ملل و ادیان دیگر به حوزه اسلامی، مسلمانان با شاخه‌های جدیدی از اندیشه‌ها و علوم آشنا شدند و برای فهم و توسعه آنها به تلاش بیشتری دست زدند؛ آن‌چنان‌که در سده‌های سوم، چهارم و پنجم هجری، دستاوردهای آنان که در قالب تألیفات بروز می‌یافت، از گستردگی خیره‌کننده‌ای برخوردار شد و شعاع دانش‌ورزی آنان، سرزمین‌ها و اقوام دیگر را به ستایش واداشت.

اگر مشکلات ناشی از سیاست حاکمان ناهایست سیاست پیشه پیش نمی‌آمد و چیرگی اقوام به دور از علم و فرهنگ بر دانش مسلمانان سایه نمی‌افکند و جامعه اسلامی درگیر رقابت‌های اقتصادی و رگراییانه و دنیاطلبانه نمی‌شد و عالمان و اندیشه‌وران در حاشیه فعالیت‌ها جای نمی‌گرفتند، بی‌گمان دانش آنان را متفاوت با آنچه هست می‌نامیم. افدوس که همین بضاعت حاصل نیز گاه با سختگیری‌ها، درستی‌ها و رقابت‌های فرقه‌ای و گاه بر اثر گذشت روزگاران و پلایهای طبیعی و -بیش از همه- تاخیر و تازه‌های اقوام بیگانه و دانش‌ستیز به ورطه نابودی کشیده و به وادی غفلت سپرده شد و آنچه مانده در مقایسه با آنچه پدید آمده بود، بسوی ناچاری و رنگ است و به هنگام جستجو در پی آثار نوشتاری اسلامی، گاه تنها نامی از آنها در کتاب‌ها به‌ویژه در فهرست‌ها و منابع کتاب‌شناسی مشاهد می‌شود.

فرهنگ‌نامه مؤلفان اسلامی با توجه به این مسائل، طراحی شد و به اجرا درآمد.

اهداف و ضرورت‌ها

پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت علیهم السلام با درک عظمت و اهمیت فعالیت‌های علمی در سرزمین‌های اسلامی و نیاز جامعه اسلامی به داشتن تصویری از دانشمندان و نویسندگان اسلامی که بی‌گمان، تاریخ و هویت علمی آنان به شمار می‌آیند و وجهه دانش‌دار اسلام را نمایان می‌کند، بر آن شد تا به کشف و معرفی چهره‌های علمی نویسندگانی بپردازد که در قلمرو اسلامی سر برآورده‌اند. بی‌گمان در این میان، آثار و پدیده‌های آنان که خود میراث بزرگ تمدن اسلامی شمرده می‌شود نیز تصویر خواهد شد. البته ضرورت فهرست‌نگاری و معرفی آثار مؤلفان و حفظ سرمایه‌های علمی مسلمانان از دیرباز دغدغه برخی از دانشمندان بوده و در همین راستا مجموعه‌هایی پدید آمده که هر یک شیوه و معیار خاص خود را داشته و در این مقدمه به شماری از آنها اشاره شده است؛ اما آن مجموعه‌ها - با همه ارزش و اهمیتی که دارند - و بی‌تردید آبشخور اصلی مطالعات کنونی ما نیز قلمداد می‌شوند، نه فراگیرند و نه زندگی‌نامه عمومی نویسندگان و پدیدآورندگان اثر را در اختیار پژوهنده قرار می‌دهند به‌ویژه آنکه هیچ یک از آنها - حتی آثار متأخران که تا حدی جامع‌اند - به زبان فارسی و دارای قابلیت بهره‌گیری برای پارسی‌دانان نیستند. بر این اساس، ضرورت انجام دادن چنین کاری در دستور قرار گرفت تا ضمن معرفی اجمالی مؤلف، اثر یا آثار او در یک جا فهرست شود و زمینه آشنایی پژوهشگران و خوانندگان با آنها و نیز منابع و مأخذی که به گونه‌ای به آنها پرداخته‌اند، فراهم شود.

گفتنی است که آثار و فرهنگ‌نامه‌های پدیدآمده در کشورهای عربی در دوره‌های اخیر، گذشته از بیگانگی زبان آنان برای ایرانیان، کاستی دیگری نیز دارد که ضرورت انجام دادن این کار را با وجود آنها دوچندان می‌کند و آن، کم‌توجهی به نویسندگان و نوشته‌های شیعی یا معرفی آنان با نگره‌های

غیر شیعی است که به راستی با واقعیت‌های تاریخی نمی‌سازد؛ از این روسامان دادن این کار، فراتر از آنچه تصور می‌شد، ارزش و ضرورت یافته است.

شیوه تدوین و نگارش

برای آشنایی بیشتر با زوایای فرهنگ‌نامه، توجه به چند نکته ضروری است:

یکم: در مرحله فیش‌برداری، چند منبع، پایه پژوهش قرار گرفت که مراجعه به آنها اولویت داشت و نخستین منابع مرتبط با حوزه مورد نظر شناخته شده‌اند؛ هرچند کمبود و نقصان منابع اولیه و ضرورت تکمیل اطلاعات، ما را به مراجعه به فهرست نسخه‌های خطی و نوشته‌های متأخر واداشت. اصلی‌ترین این مآخذ عبارت‌اند از:

الفهرست اثر الندیم ابوالفرج محمد بن اسحاق بغدادی (م. ۳۸۵ق)، رجال نجاشی به قلم ابوالعباس احمد بن علی کوفی (م. ۴۵۰ق)، الفهرست نگارش شیخ طوسی محمد بن حسن (م. ۴۶۰ق)، فهرست أسماء علماء الشيعة و مصنفیهم تألیف شیخ منتجب الدین علی بن عبید الله بن بابویه رازی (م. ۵۸۵ق)، معالم العلماء فی فهرست کتب الشيعة و أسماء المصنفین منهم از محمد بن علی بن شهر آشوب (م. ۵۸۸ق)، کشف الظنون عن أسامي الكتب والفنون نگاشته حاجی خلیفه و مظفی بن عبدالله (م. ۱۰۶۷ق)، أسماء الكتب (المتمم لكشف الظنون) اثر عبداللطیف بن محمد ریاضی زاده (م. ۱۰۸۷ق)، ایضاح المکنون فی الذیل علی کشف الظنون و هدیة العارفين (أسماء المؤلفین و آثار المصنفین) تألیف اسماعیل پاشا بغدادی (م. ۱۳۳۹ق)، معجم المطبوعات العربية والمعرّبة اثر یوسف بن سکیس (م. ۱۳۵۱ق)، الذریعة الی تصانیف الشيعة از آغا بزرگ تهرانی (م. ۱۳۸۹ق)، فهرست نسخه‌های خطی فارسی نوشته علی نقی منزوی (م. ۱۳۸۹ق)، معجم المؤلفین، المستدرک علی معجم المؤلفین و معجم مصنفی الكتب العربیة هر سه به قلم عمر رضا کحاله (معاصر).

دوم: اگر چه ابوالفرج محمد بن اسحاق الندیم، به این ندیم شهرت دارد، با پژوهش و بررسی که صورت گرفت، لقب «الندیم» درست‌تر ارزیابی شد؛ از این رو در سرتاسر فرهنگ‌نامه، از وی با عنوان «الندیم» یاد شده است.

سوم: مؤلفانی که نام آنان در کتاب‌های رجال نجاشی، فهرست طوسی، فهرست منتجب الدین و معالم العلماء این شهر آشوب آمده، به حکم استناد به همین کتاب‌ها که علی القاعده رجال شیعی را بررسی و معرفی کرده‌اند، شیعه قلمداد شده‌اند؛ مگر افرادی که در این منابع به شیعه نبودن آنان تصریح شده باشد.

چهارم: برای یکدستی مدخل‌ها، اسامی نویسندگان بر اساس نام آنان آمده؛ هرچند ممکن است کتبی یا لقبی شهرت یافته باشند؛ برای نمونه ابوذر یا نام «جندب - غفاری» و زرارہ با عنوان «عبدربه - زرارہ» مدخل قرار گرفته و شهرت آنان به جای خود ارجاع شده است. گفتنی است که این نام‌ها بر اساس منابع و مآخذ استخراج شده و مدخل قرار گرفته‌اند.

پنجم: بسیاری از مدخل‌ها که شمارشان اندک نیست و در برخی منابع کتاب‌شناسی عمدتاً متأخر، همچون کشف الظنون، ایضاح المکنون و معجم المؤلفین شخصیتی مستقل دانسته شده‌اند، چون در روند تحقیق، روشن شد که صاحب این عناوین، فرد واحدی است، آن مدخل‌ها در هم ادغام شدند.

ششم: شخصیت‌های معرفی شده بر پایه سال درگذشت آنها از هم تفکیک شده و بر اساس قرن‌ها تقسیم‌بندی و مرتب شده‌اند. البته مؤلفانی که بین دو قرن مرد بودند در قرن پیش جای گرفته‌اند، برای نمونه جلد اول که نویسندگان سه قرن نخست را در خود جای داده، در صورتی که فردی بین سده سوم و چهارم هجری مرد بوده، در سده سوم و جلد اول از آن یاد شده است.

هفتم: کسانی که برای آنان در منابع، چند سال ولادت یا وفات ذکر شده بود، هم در سر متن و هم درون متن، قول قوی‌تر، تاریخ معتبر لحاظ شده یا به اعتبار قراین و شواهد دیگر، قولی رجحان داده شده است. با همه اینها در برخی موارد، در عنوان مقاله، یک تاریخ قید شده؛ اما در متن - به ناچار -

اقوال متعدد به دنبال هم ذکر شده‌اند؛ بی‌آنکه یکی از آنها بر دیگری برتری داده شده باشد.

هشتم: افرادی که سال درگذشت آنها به دست نیامد، اما زمان حیات آنان به اعتبار استادان، شاگردان، سال تألیف کتاب یا تصریح به زنده بودن آنان در زمانی خاص یا هنگام رخداد واقعه‌ای مشخص است، در همان قرن که می‌زیسته‌اند یا قید «زنده در ...» از آنان یاد شده است. همچنین افرادی که از اصحاب امامان علیهم‌السلام شمرده شده یا در دوره آن بزرگواران می‌زیسته‌اند، با عنوان «در عصر ...» شناسایی شدند تا هم زمان تقریبی زیست آنان به دست آید و هم ظرف زمان زندگی آنان با نام امامان معصوم علیهم‌السلام معرفی شود.

نهم: نویسندگانی که به دلیل ذکر نامشان در منابعی چون فهرست‌الندیم، فهرست طوسی و رجال نجاشی، روشن است که از شخصیت‌های اسلامی هستند، اما سال درگذشت یا زمان دقیق زنده بودن آنان به دست نیامد، در بخشی با عنوان «مجاهیل» و در جلد‌های بعدی خواهد آمد. همچنین است آثار و کتاب‌هایی که پدیدآورندگانشان معین و مشخص نیست؛ اینها نیز در بخشی جداگانه معرفی خواهد شد.

دهم: ذکر این نکته، ضروری است که مراد از مؤلف در این فرهنگ‌نامه، تنها آنانی نیستند که با دست و قلم خویش اثری آفریده باشند؛ بلکه هرکسی که از او اثری - هر چند اندک - بمجموعه باقی مانده یا ظهور یافته باشد، همچون شاعرانی که اشعار مکتوبی داشتند (چه خود نوشته و چه دیگران گردآوری کرده باشند) در این طرح گنجانده شده است؛ از این رو گاه افرادی که فقط چند برگ شعر از آنان ذکر شده، مؤلف به شمار آمده و در این مجموعه جای گرفته‌اند.

یازدهم: در یادکرد از آثار شاعران، گاه به پیروی از الندییم چنین آمده که او چند ورقه شعر داشته است. معیار سنجش الندییم در این آگاهی‌دهی، «ورقه سلیمانی» است که به تصریح خودش در صفحه ۹۱ فهرست هر ورق سلیمانی در بردارنده بیست سطر بوده؛ اما شمارگان ورقه‌ها تقریبی است، نه تحقیقی.

دوازدهم: چون غرض اصلی از این مجموعه، ارائه اطلاعاتی اجمالی درمؤلفان بوده، عملاً از سطح گردآوری مطالب حداقلی پا فراتر نهاده و داوری‌های علمی درباره صحت و سقم داده‌ها را به فرصتی دیگر واگذار کرده‌ایم؛ چرا که پرداختن به این مقوله، خود، کاری جداگانه و بس بزرگ است و چنین مجموعه‌هایی نمی‌توانند عهده‌دار آن شوند. با همه اینها، آنچه آمده، خود، گویای می‌تواند گزینش فرض صحیح‌تر قلمداد شود.

سیزدهم: چنان‌که اشاره شد، ساختار مقاله‌ها بر اساس آیین‌نامه تعریف شده، با جهت‌گیری شناسایی علمی و جایگاه نویسندگی افراد است؛ از این رو مطالب دیگر در حاشیه قرار گرفته‌اند. با همه اینها، ذیل هر مدخلی، ابتدا نسب‌نامه فرد در زمان مکان، ولادت و سپس دوران رشد و بالندگی و در پی آن، فعالیت‌های علمی آنان قرار گرفته است و برای شناخت بهتر یک شخصیت، از استادان و شاگردان، سوابق و روایان نیز تا جای امکان، سخن به میان آمده است. آن‌گاه از نقش سیاسی - اجتماعی و فرهنگی، اطلاعاتی عرضه و سپس به تألیفات او نظر شده و در پایان به سال درگذشت و گاه محل دفن ایشان پرداخته شده است. البته گاهی سیاق و روند مباحث یا تأکید بر تکراری نشدن یک مأخذ در مقاله، موجب شده ساختار بحث، دگرگونی و تنوع بیابد؛ بدین معنا که در مواردی، برای کاستن از تعداد آدرس‌ها - بر خلاف شیوه‌نامه - داده‌های یک منبع در یک جا و در کنار هم آمده است.

چهاردهم: منظور از قید «اسلامی» در پسوند مؤلفان، بدان سبب است که در این پروژه، دانشمندان غیرمسلمانی نیز که در حوزه اسلامی و در قلمرو مسلمانان زیسته و وجهه علمی یافته یا در تحولات جهان اسلام نقش آفریده‌اند، وجود دارند؛ از این رو شرح حال مترجمان، پزشکان، منجمان و ... که در سده‌های نخستین، بیشتر آنان مسلمان نبوده‌اند، آورده شده است.

این مجلد دربردارنده شرح حال نویسندگان قرن پنجم هجری است و به یاری خداوند، مؤلفان قرن‌های بعدی نیز به زودی در اختیار علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت.